

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

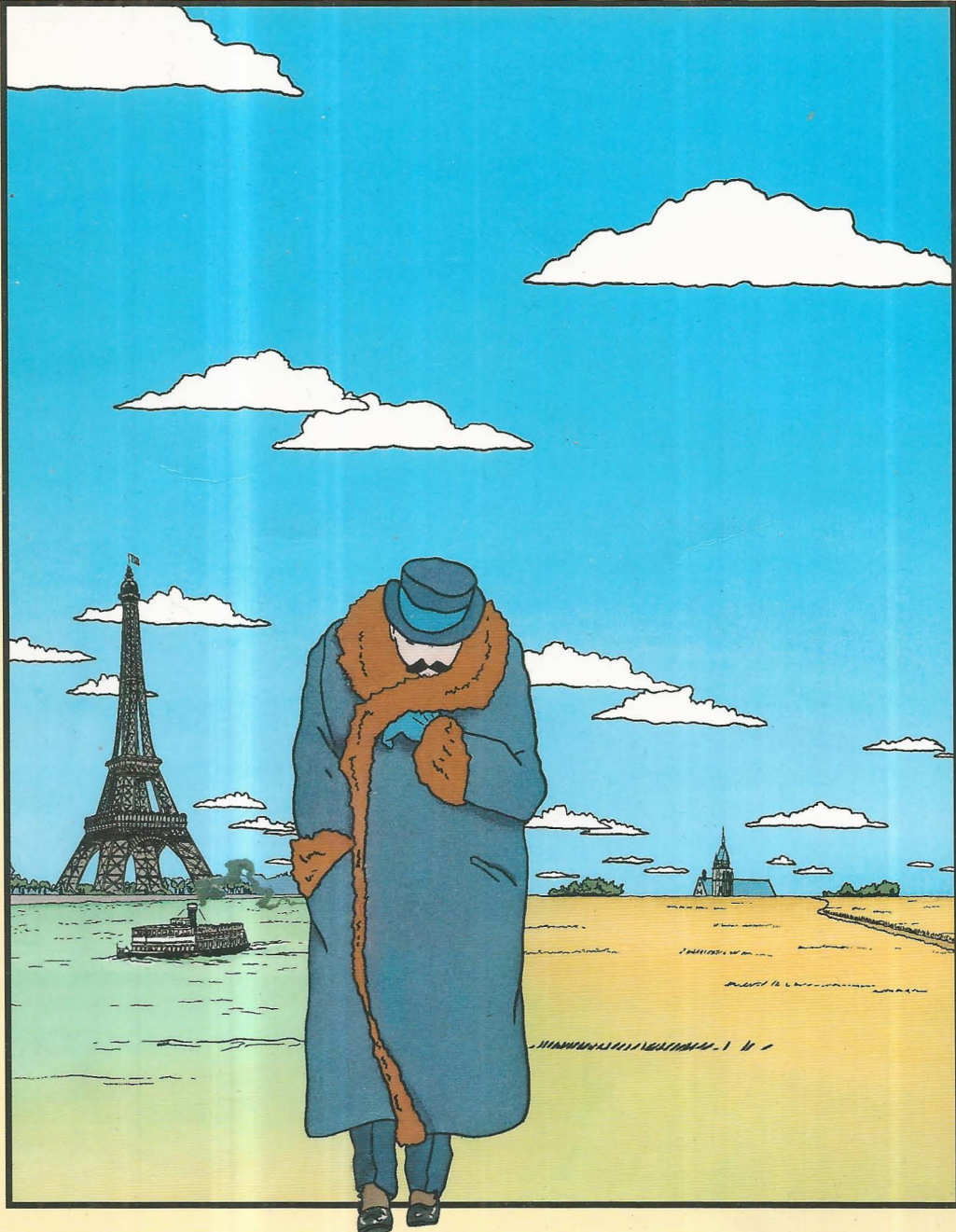
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Marcel Proust
Kayıp Zamanın İzinde

Combray
Swann'ların Tarafı

Uyarlayan ve Çizen: Stéphane Heuet

Çeviren: Roza Hakmen

Marcel Proust
Kayıp Zamanın İzinde

Combray

Swann'ların Tarafı

Çeviren: Roza Hakmen

Uyarlayan ve Çizen
Stéphane Heuet

Renklendiren
Véronique Dorey

Suzel'e ve çocuklarım Fleur Lise ile Jean-Baptiste'e

TEŞEKKÜR

Değerli yardımları ve destekleri için
Société des Amis de Marcel Proust et des Amis de Combray - Institut
Marcel Proust International başkanı M. Jean-Pierre Angremy (Fransız Akademisi üyesi ve
Bibliothèque Nationale de France başkanı) ile genel sekreteri dostum Anne Borrel'e

ve ayrıca
Kültür mirasını koruma genel müdürü, Mobilier National-Manufactures nationales des Gobelins,
de Beauvais et de la Savonnerie yöneticisi M. Jean-Pierre Samoyault'ya,
Musée de l'Armée kütüphanecisi Mme Michèle Pierron'a, Société Nouvelle d'Exploitation de la
Tour Eiffel'den Mme Marie-Claude de Maneville'e, Gallimard Yayınları'ndan Mme Catherine Fajour'a,
Jockey-club'e ilk ev sahipliğini yapan Hôtel Scribe'den M. Gérard Toupet ile
M. Guillaume Plens'e, Société Nancéienne Varin-Bernier'den Mme Brigitte Guillaumot'ya,
Illiens-Combray (Eure-et-Loir) belediye başkanı ve sakinlerine,

ve benden yardımlarını esirgememiş bütün dostlarıma

teşekkür ederim.

Bibliyografya

«Guide des maisons d'artistes et d'écrivains en région parisienne»
Dominique Camus (La Manufacture)

«Les Promenades de Marcel Proust»
Nadine Beauthbéac - François-Xavier Bouchart (Éditions du Chêne)

«Marcel Proust» - Diane de Margerie (Christian Pirot)

«Proust, la cuisine retrouvée» - Anne Borrel (Éditions du Chêne)

«Proust par lui-même» - Claude Mauriac (Écrivains de Toujours / Seuil)

SONRAKİ CİLTLER

Swann'ın Bir Aşkı 1
Swann'ın Bir Aşkı 2

Yapı Kredi Yayınları - 4092

Kayıp Zamanın İzinde - Swann'ların Tarafı - Combray / Marcel Proust
Özgün adı: À la recherche du temps perdu - Du côté de chez Swann / Combray
Uyarlayan ve Çizen: Stéphane Heuet
Çeviren: Roza Hakmen

Kitap editörü: Ersel Topraktepe
Düzeltili: Filiz Özkan

Grafik uygulama: Süreyya Erdoğan

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2013
Sertifika No: 12334

À la recherche du temps perdu by Marcel Proust, volume 1 - Heuet / Combray © Éditions Delcourt, 1998

Bütün yayın hakları Akan Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı: Bilnet Matbaacılık Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1 Cadde
No: 16 Ümraniye / İstanbul
Sertifika No: 15690

Çeviriye temel alınan baskı: Delcourt, 1998

1. baskı: İstanbul, Mart 2014

ISBN 978-975-08-2904-8

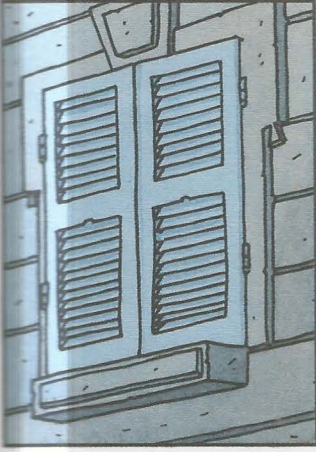
Sertifika No: 12334

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

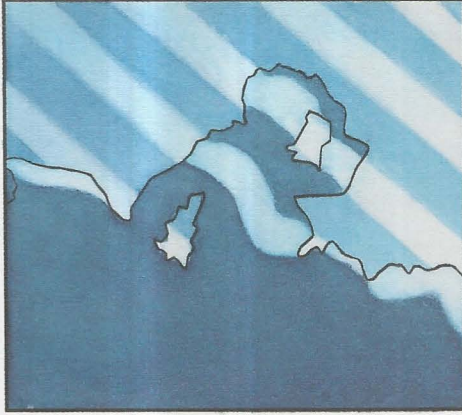
BİRİNCİ BÖLÜM

COMBRAY

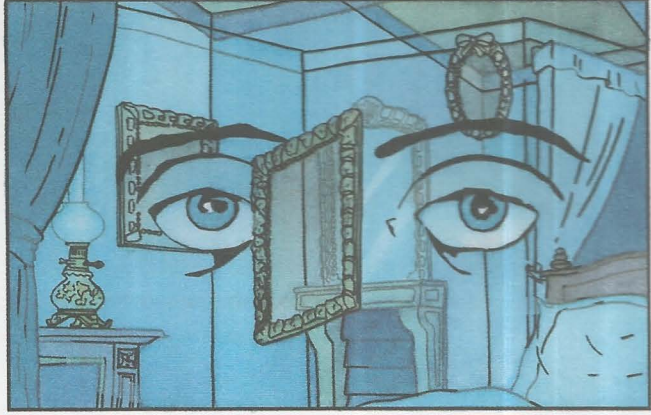
Uzun zaman,
geceleri erken
yattım.

... gecenin ortasında
uyandığımda, nerede olduğumu
hatırlamadığımdan, ilk anda kim
olduğumu bile bilmezdim;

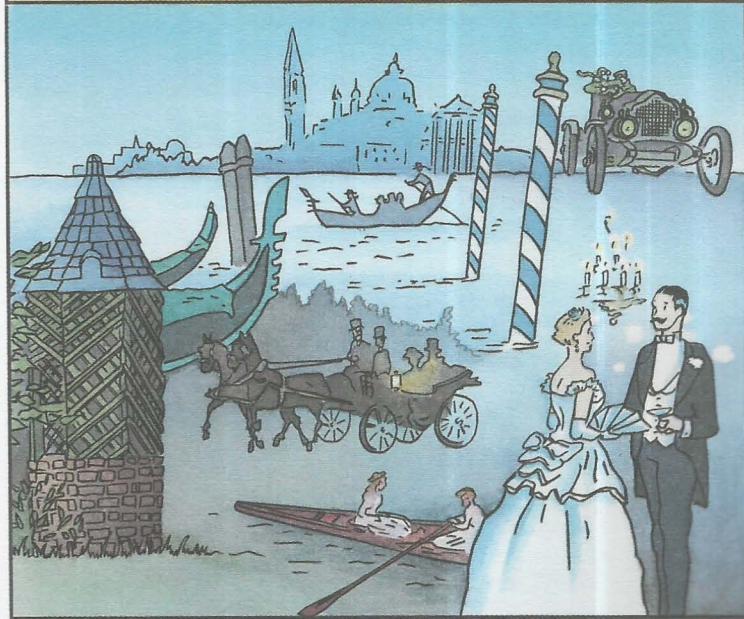
... ama sonra, hatıra denen şey (henüz bulunduğum yerinki
değil de, önceden yaşadığım ve şimdi de bulunabileceğim
birkaç yerin hatırası) beni boşluktan çekip almak üzere
göklere uzatılmış bir yardım eli gibi geri gelirdi...

... hafızam harekete geçirdi...

... gecenin büyük bölümünü bir zamanlar Combray'de,
büyükhalamın evinde, Balbec'te, Paris'te, Doncières'de,
Venedik'te ve daha başka yerlerde yaşadığımız hayatı
hatırlamakla geçirirdim...

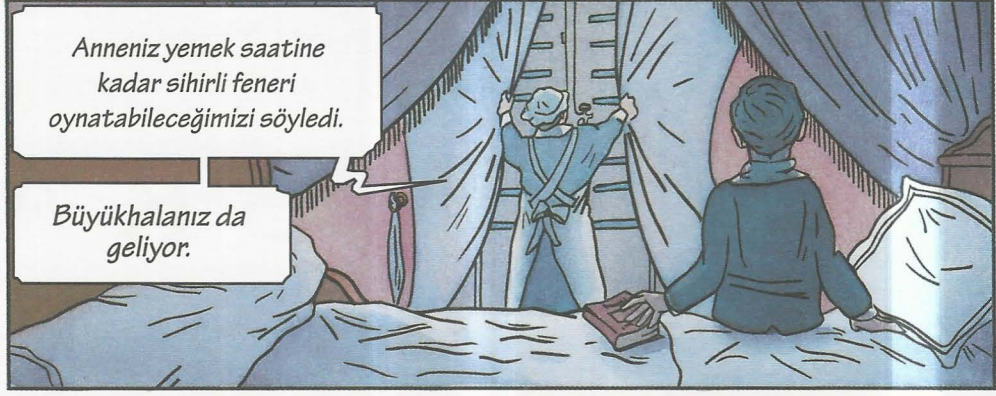

Combray'de her akşamüstü,
annemle büyükannemden
ayrılıp uyuyamadan
yatmak
zorunda kalacağım
saatten çok önce,
yatak odam
kaygılarımın sabit ve
sancılı
odağı haline gelirdi.

Beni fazlasıyla bedbaht gördükleri akşamlar, eğleneyim diye bir sihirli
fener getirmeyi âdet edinmişlerdi...

Anneniz yemek saatine
kadar sihirli feneri
oynatabileceğimizi söyledi.

Büyükhalanız da
geliyor.

Brabantlı Genoveva
efsanesini hazırladım.

İyi etmişsiniz
Françoise.

Bu akşam yemekte siğir
haşlaması var.

"... bunun üzerine vicdansız Golo adamlarına
zavallı Genoveva'yı zindana atmalarını
emretti..."

"... bunca bahtsızlıktan etkilenen kiralık katiller
Genoveva'yı öldürmüş gibi yapıp
ormana kaçmasına izin verdiler..."

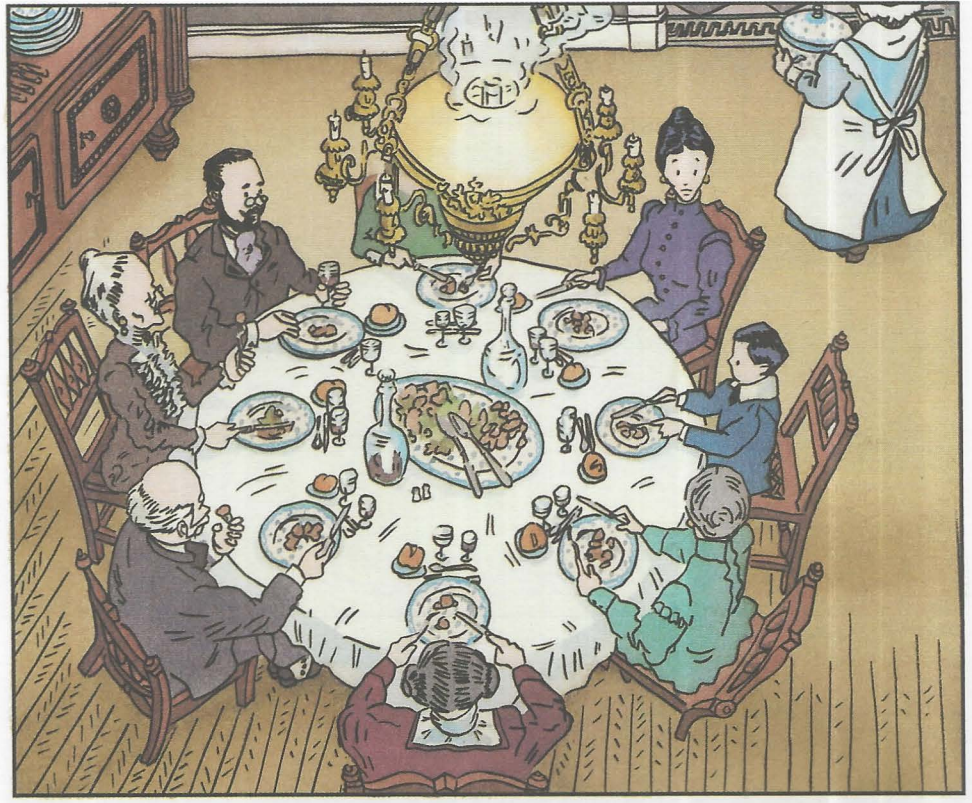

"... Zavallı Genoveva aylar boyunca
çocuğuyla ormanda saklandı..."

"... alçak Golo'nun kendisini bulup
öldürmesinden korkuyordu..."

Akşam yemeğinden az sonra, annemden ayrılmak zorundaydım maalesef; o, hava güzelse bahçede, kötüyse herkesin çekildiği küçük salonda kalıp ötekilerle sohbet ederdi.

Bir tek büyükannem dışarıda kalırdı; o her havada, bardaktan boşanırcasına yağmur yağarken bile bahçenin ıslak, ağaçlı yollarında dolaşırdı.

Bahçe turu akşam yemeğinden sonra gerçekleştiğinde, bir tek şey onu içeri girmeye ikna ederdi:

Büyükhalam, büyükannemi kızdırmak için, içki içmesi yasak olan büyükbabama birkaç yudum içirirdi.

Haydi Amédée.

Bathilde! Gel de kocanın konyak içmesine engel ol!

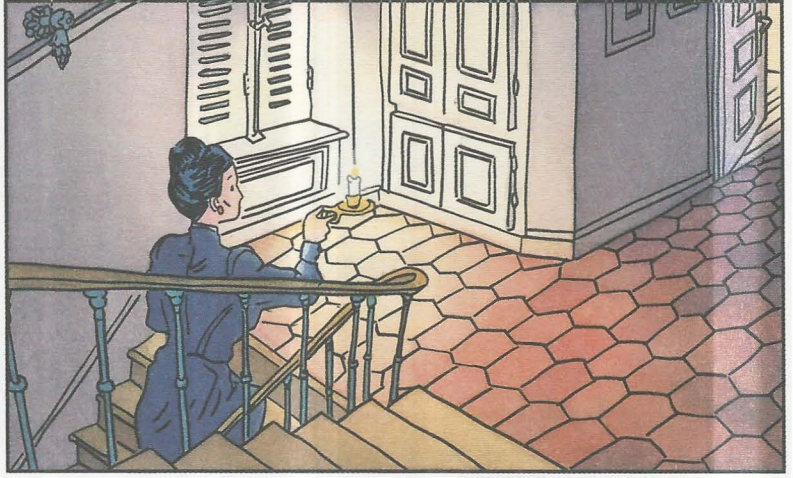

Heyhat!
Bu gezintileri sırasında büyükannemi üzen, kaygılandırıran şeyin, kocasının bu küçük kaçamaklarından çok, benim iradesizliğim, sağlıksızlığım ve bunların istikbalime düşürdüğü gölge olduğunu bilmiyordum.

Yatmak üzere yukarı çıkarken, tek tesellim,
yatağa girdiğimde annemin beni öpmeye
geleceğini bilmektir.

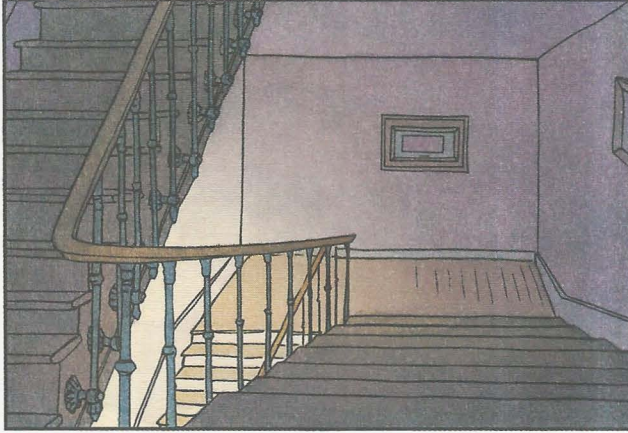
Ama bu iyi geceler öpücüğü o kadar kısa sürerdi ki...
mümkün olduğunca geç gerçekleşmesini, annemin henüz
gelmemiş olduğu rahat sürenin uzamasını isterdim.

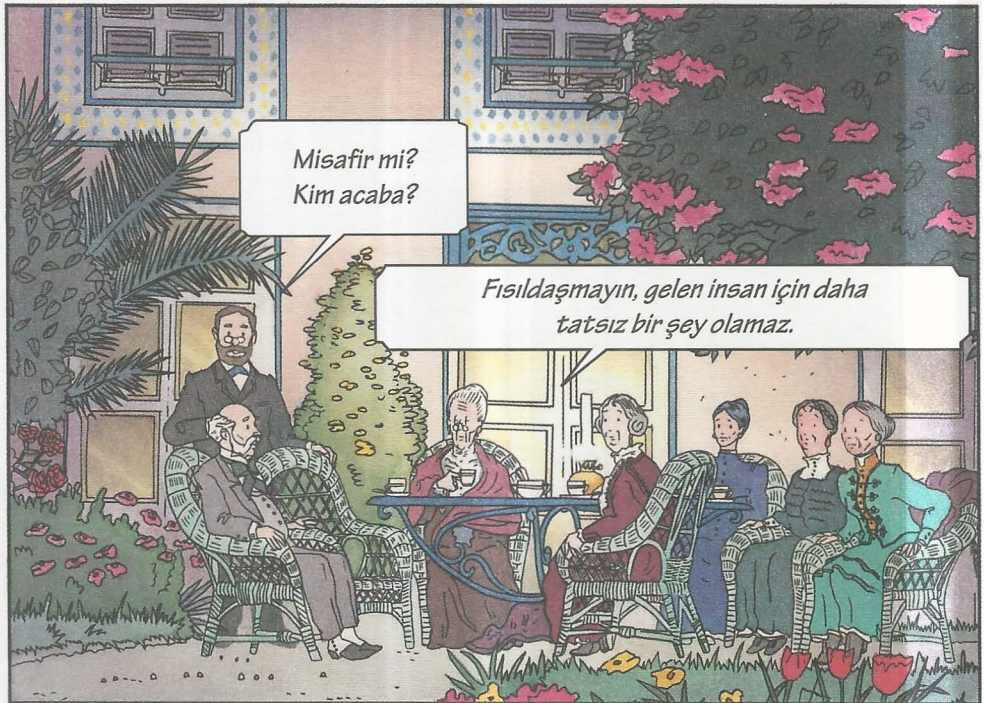
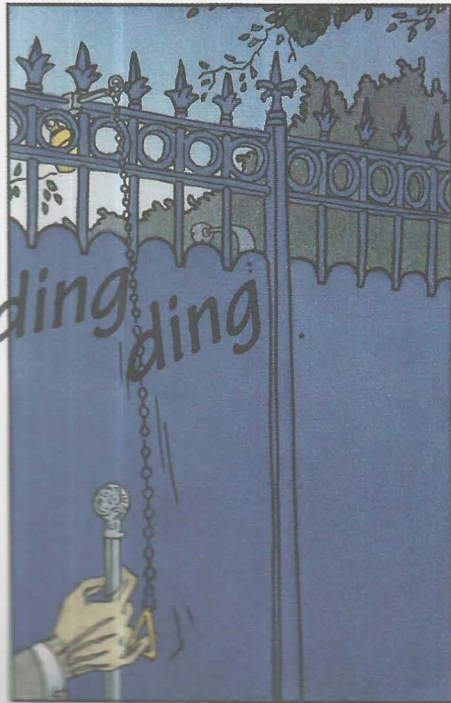
Yine de, annemin odamda
pek kısa süre kaldığı bu
akşamlar,

yemeğe misafirimiz olduğu için yukarıya,
bana iyi geceler dilemeye çıkmadığı akşamlara
kıyasla çok hoş sayılırdı.

Misafirler, kısa süreliğine
civarda bulunan birkaç yabancıdan
dışında, evimize gelen tek kişi
sayılabilecek komşumuz Mösyö
Swann'la sınırlıydı genelde; bazen
akşam yemeğine gelir (o uygunsuz
evliliği yaptığından beri, annemle
babam karısını misafir etmek
istemediklerinden daha seyrek
geliyordu), bazen de yemek sonrası
habersiz uğrardı...

Swann'ın sesi bu, tanıdım.

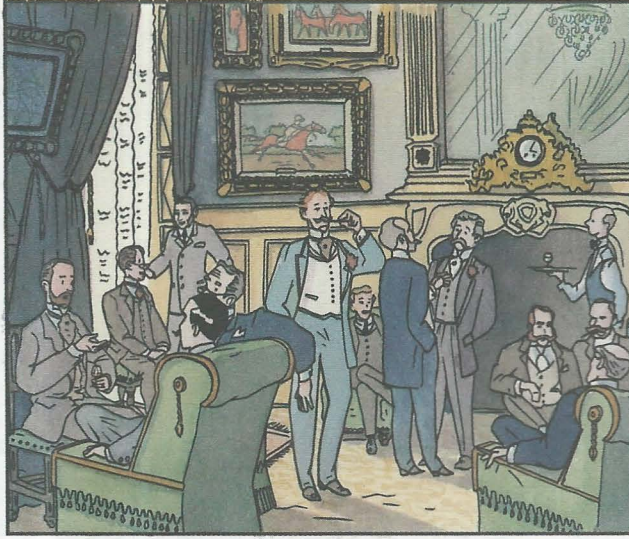
Mösyö Swann, hayatı boyunca babasının en yakın dostlarından biri olan büyükbabamdan çok daha genç olmakla birlikte, onunla çok samimiydi...

M. Swann uzun yıllar boyunca, özellikle evlenmeden önce, Combray'de sık sık ziyaretimize geldiği halde...

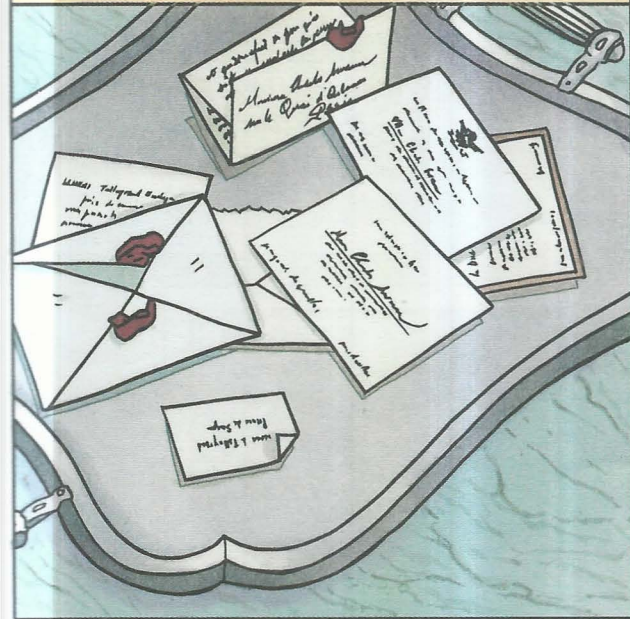
...büyükhalam, büyükannem ve büyükbabam kimi ağırladıklarının farkında bile değillerdi: Jockey Kulübü'nün en seçkin üyelerinden biri,...

... Paris Kontu'nun ve Galler Prensi'nin en aziz dostu,...

... Saint-Germain muhiti yüksek sosyetesinin el üstünde tuttuğu bir kişi.

Fransa hanedanı prenslerinden söz açılacak olsa:

... sizin de, benim de asla tanışmaya-çağımız şahıslar,

zaten tanışmak da istemeydik, değil mi?

Bu yüzden de, büyükhalam Swann'a oldukça kaba davranırdı... başka yerlerde peşinden koşulan bu şahsa, koleksiyon parçası bir bibloyla, ucuz bir eşyayla oynar gibi dikkatsizce oynayan bir çocuğun safiyane hoyratlığıyla muamele ederdi. Sosyal kişiliğimiz başkalarının düşüncesinin yarattığı bir şeydir. Baktığımız insanın dış görünüşünü ona ilişkin bütün kavramlarımızla doldururuz...

... bir tür Hindistan gibi
tasavvur ediyorlardı.

O dönemde burjuvalar,
toplumu herkesin
doğumundan itibaren
kendini ailesinin mevkisine
yerleşmiş bulduğu ve daha üst
düzeyde bir kasta
nüfuz edemediği, kapalı
kastlardan oluşan...

Vay canına!
Swann düşün verdiği yemek
davetlerinin en sadık
müdavimlerindenmiş...

Amédée!
Rica ederim!

Canım, düşün amcasının
hatıratıyla ilgili bir sorum
vardı, Swann'dan rica etsem,
ona iletir...

Amédée, bu saçma
sapan konuları konuşmaktan
ne zevk alıyorsunuz?

Saçma mı?
Pasquier ha? ... Soylular
Meclisi başkanı!...

Münasebetsizlik!
Bir Swann bir düşün
yemek davetlerinde!

Zavallı Swann.

Adı Le Figaro'nun da birinci
sayfasında çıkmış,
gördünüz mü?

Koleksiyonundaki
tablolardan biri
Corot sergisinde yer
alıyormuş!

Yarın akşam yemeğe
geleceğine göre,
sözünü ederiz.

Bence bahsetmeniz
hoşuna gitmez; eminim ben
kendi adımlı böyle apaçık gazetede
görsem çok rahatsız olurum,
sözünün edilmesi de gururumu
okşamazdı doğrusu.

Eyvah, yarın akşam yemeğini
herkesten önce yiyeceğim,

annem beni
öpmeye
gelmeyecek.

Mösyö Swann göndermiş,
Mösyö Amédée'nin baldızlarına.

ve akşam yemeğinden önce...

Gönderdiği şarap için anlaşılır şekilde teşekkür etmeyi unutmayın,
biliyorsunuz şarap mükemmel, kasa da çok büyük.

Fısıldaşmaya başlamayın.

Herkesin alçak sesle
konuştuğu bir eve gelmek de
pek hoştur doğrusu!

Hadi gelin de hep
birlikte oturalım!

... Audiffret-Pasquier ne
diyor peki, duyduğuma
göre evindeki
davettemişsiniz?

Aslında söyleyeceğim
şey sorunuzla ilgisiz gibi
görünse de, değil.
Saint-Simon'u yeniden
okurken...

Mösyö Vinteuil'ün
çok nazık bir komşusuyla
tanıştım.

Nazık komşuları
olan tek kişi
Mösyö Vinteuil
değil!

?

... evet, bu sabah
Saint-Simon'un hatıratını
yeniden okuyordum da...

... bir günlük
sadece, ama çok güzel
yazılmış, gazeteler
gibi değil...

Bazı günler
gazete okumak
benim çok hoşuma
gidiyor...

... bizi ilgilendiren
şeylerden ya da kişilerden
söz ettiklerinde!

... neyse, Saint-Simon
Maulévrier'yle ilgili şöyle diyor:
"Bu kalın şişenin içinde, öfke,
bayağılık ve aptallıktan
başka şey göremedim asla."

Kalın ya da ince, ben içinde
bambaşka şeyler olan
şişeler biliyorum...

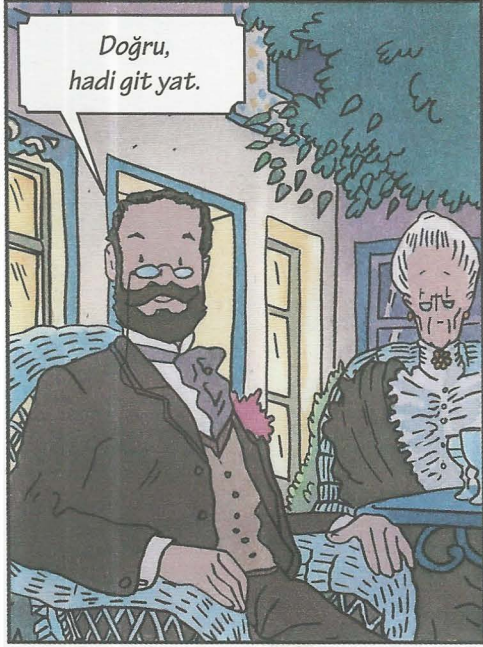
Bana öğrettiğin, böyle zamanlarda beni rahatlatan bir mısra vardı hani. Tamam, hatırladım: "Ne faziletler var ki Tanrım, bizi nefret ettirdin!"

Çocuk yorgun görünüyor, gidip yatsa iyi olur. Zaten bu gece geç yiyeceğiz.

Doğru, hadi git yat.

Yemek hazır efendim.

Yeter canım, bırak anneni, iyi geceler dilediniz ya birbirinize, bu kadar tezahürat da gülünç. Hadi çık yat!

Françoise, yaz yatağını koydunuz değil mi odasına?

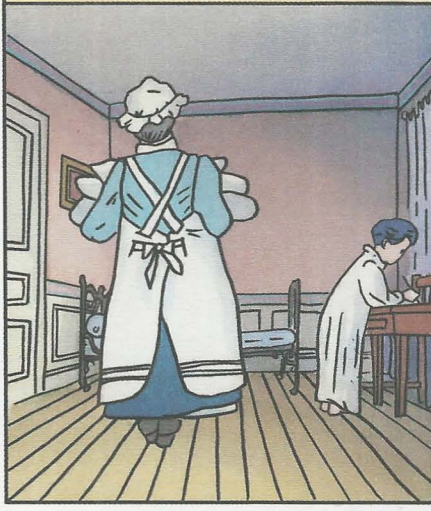

Evet efendim, küçük demir yatağı koydum.

İdam mahkûmlarının hilesine
başvurmayı denedim...

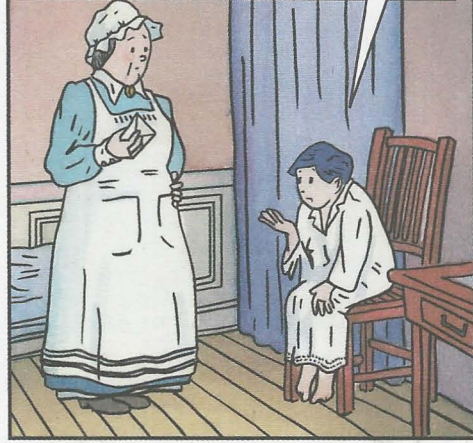
Anneciğim,
yalvarırım yanına
gel, çok önemli

Françoise, şu notu anneme götürür müsün?

Herkes sofraya oturmuşken,
öyle mi?

Kendi isteğimle yazmadım ki! Annem
bir konuda cevap yazmamı istedi,
merakla bekliyor şu anda!

Annem mutlaka
gelecekti!

Peki, bir bakayım.

Heyhat...

Daha sonra...

Annemiz cevap
yok diye haber gönderdi.

Bitki çayı ister misiniz, yanınızda
oturayım mı biraz?

Hayır Françoise, teşekkür
ederim, yatacağım.

Bahçede kahve içen
annemlerin seslerini
duymamaya çalışarak
gözlerimi kapattım.

Ansızın...

Hayır! Ne pahasına olursa olsun, annemi görmeden uyumayacağım!

Annem ona tekrar iyi geceler dilemek için uyanık beklediğini görünce, ertesi gün yatılı okula vereceklerdi beni.

Ne yapalım! Daha iyi olurdu. O anda istediğim, annemdi, ona iyi geceler dilemekti.

İşte, Mösyö Swann gitti.

... evet, istakoz güzeldi, ama dondurma pek yavandı.

Sevgili baldızlarım! Gördünüz mü, şarap için teşekkür etmediniz Swann'a...

Nasıl teşekkür etmedik? Hatta bence oldukça incelikli biçimde bildirdim teşekkürlerimi.

Evet, çok güzel ifade ettin; ben de nazik komşulara ilişkin cümlemlerle epey gurur duydum.

Swann'ı çok değişmiş buluyorum. Enikonu yaşlanmış!

Sanıyorum Mösyö de Charlus diye bir adamla birlikte yaşayan rezil karısı onu çok üzüyor. Bütün Combray bunu konuşuyor.

Ne! Siz buna teşekkür etmek mi diyorsunuz? Hiçbir şey anlamadığından emin olabilirsiniz. Benden pes, yatmaya gidiyorum.

Kaç çabuk, koş, hiç değilse baban böyle deliler gibi beklediğini görmesin!

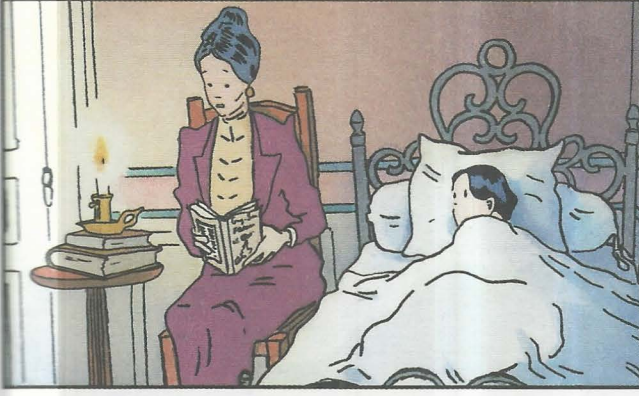
Aa, uyumamış mı?

Perişan görünüyor çocukcağız!

Gel bana iyi geceler dile!

Odasında iki yatak var nasılsa, bu gecelik onun yanında yatıver. Hadi iyi geceler, benim sinirlerim sizin gibi hassas değil, yatıyorum.

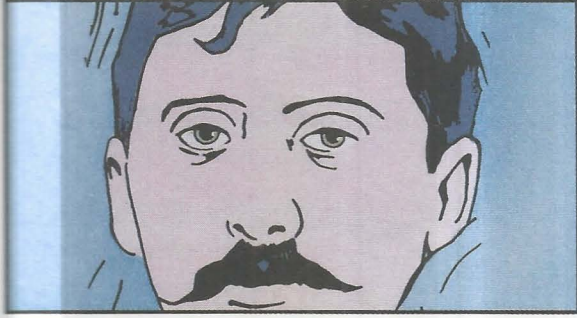
Annem o gece benim odamda yattı.
Mutlu olmam gerekirdi; değildim.

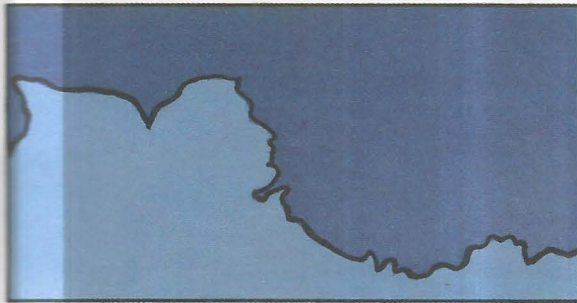
Bana öyle geliyordu ki, eğer bir zafer kazandıysam, bu zaferi anneme karşı kazanmıştım; bu gece yeni bir dönemin başlangıcı olacak, acıklı bir tarih olarak kalacaktı.

İşte, uzun zaman boyunca,
geceleri uyanıp tekrar tekrar
Combray'yi hatırladığımda, sadece
belirsiz bir karanlığın ortasında ışıklı
bir yüzey gördüm hep.

Sanki Combray dar bir
merdivenle birbirine bağlanan iki kattan
oluşmuş ve saat hep akşamın
yedisiniymiş gibi.

Combray'nin geri kalanını, başka saatleri
düşünmeyi hiç istemezdim. Onların hepsi
aslında benim için ölmüş sayılırdı.

Sonsuza dek ölmüşler miydi? Mümkündür.

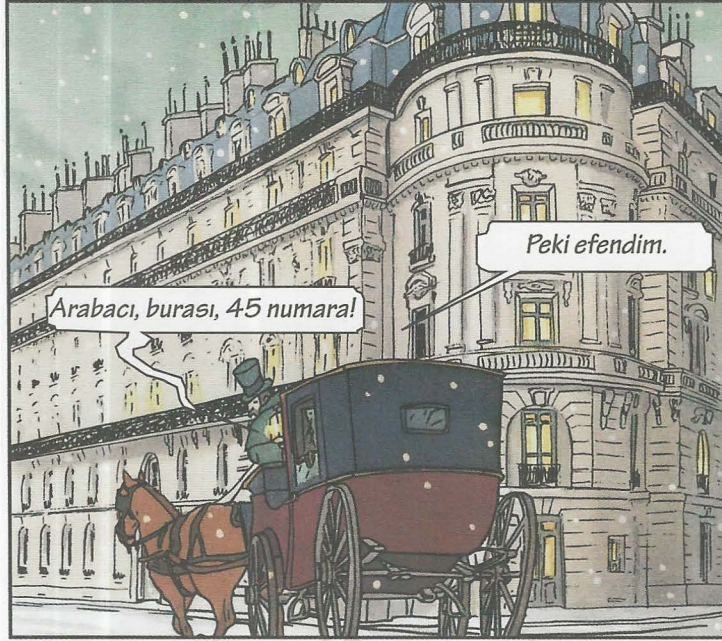
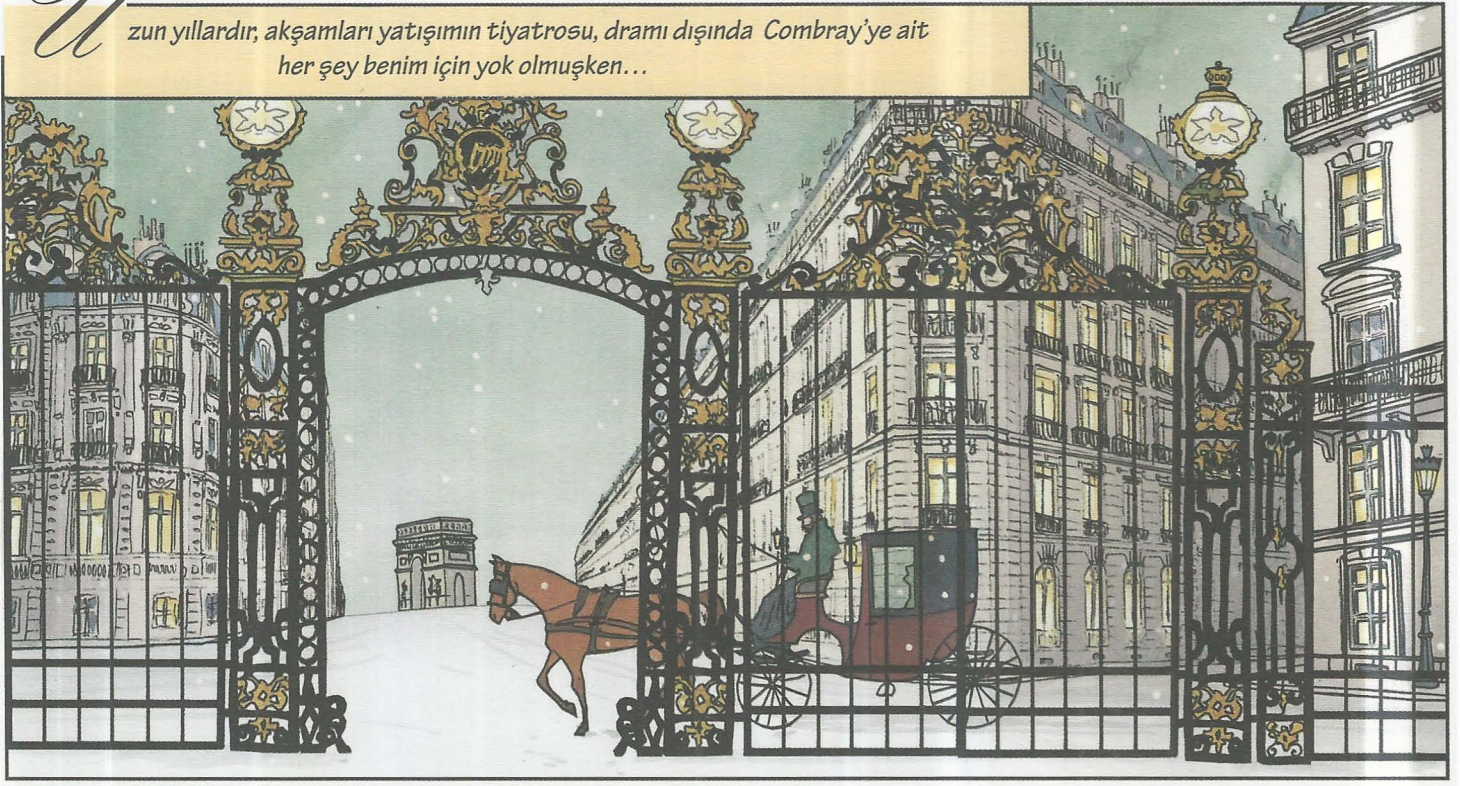
Geçmişî hatırlama gayretimiz nafi'dir.
Zihnimizin bütün çabaları boşunadır. Geçmiş, zihnin hâkimiyet
alanının, kavrayış gücünün dışında, hiç ihtimal vermediğimiz,
somut bir nesnenin içinde gizlidir.

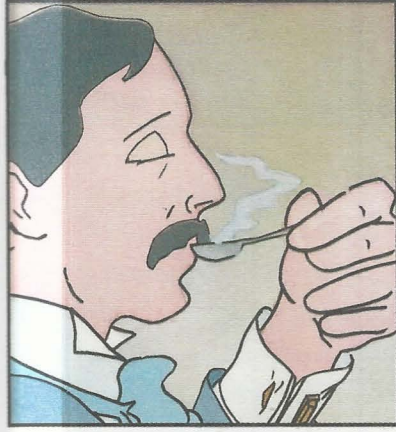
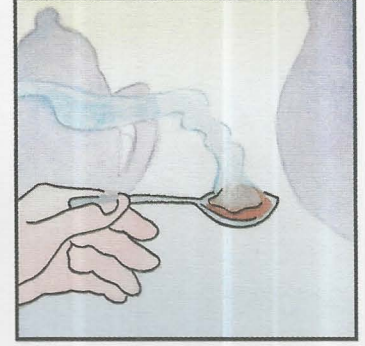
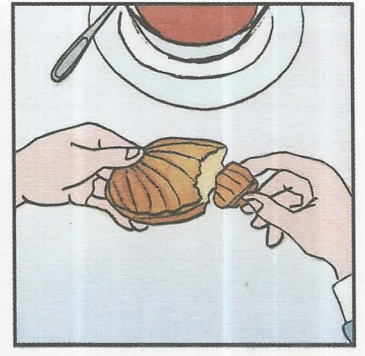
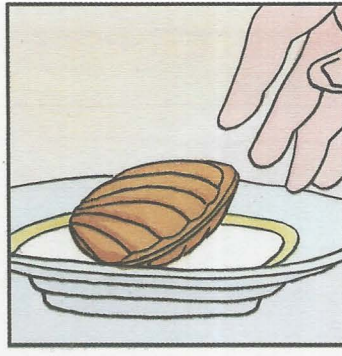

O nesneye ölmeden önce rastlayıp
rastlamayacağımız ise tesadüfe bağlıdır.

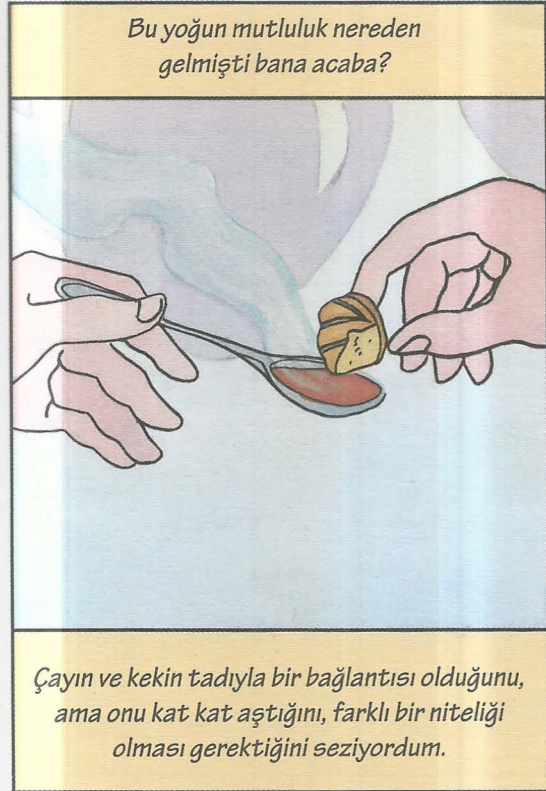
U

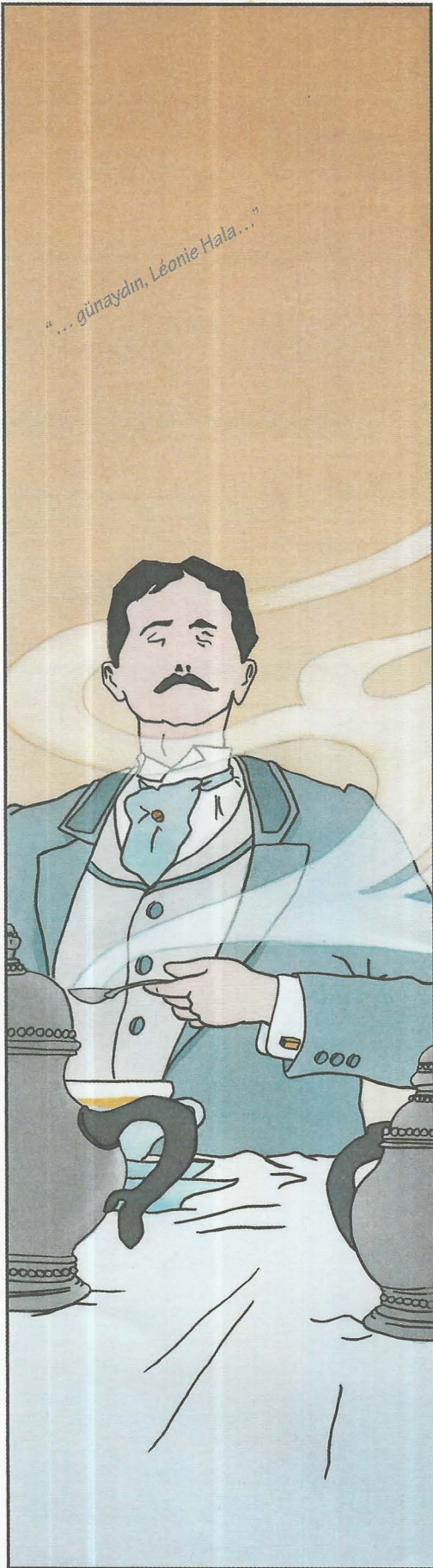
zun yıllardır, akşamları yatışımın tiyatrosu, dramı dışında Combray'ye ait her şey benim için yok olmuşken...

Benliğimin derinliklerinde böyle çırpınan şey, bu tada bağlı, onun peşinden bana gelmeye çalışan bir görüntü, görsel bir hatıra olmalı.

Bu tat, Combray'de pazar sabahları, Léonie Halamın çayına ya da ıhlamuruna batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadıydı...

... Tıpkı Japonların, suyla dolu porselen bir kâseye attıkları silik kâğıt parçalarının suya girer girmez çözülüp şekillenerek, renklenerek belirginlik kazandığı, somut, şüpheye yer bırakmayan çiçeklere, evlere, insanlara dönüştüğü oyunlarındaki gibi,

hem bizim bahçenin,
hem M. Swann'ın bahçesinin
bütün çiçekleri, Vivonne Nehri'nin
nilüferleri, köyün iyi yürekli
sakinleri, onların küçük evleri,
kilise, bütün Combray ve civarı
şekillenip hacim kazandı, bahçeleriyle
bütün kent çay fincanımdan
dışarı fırladı.

Combray'de yaşamak biraz kasvetliydi, tıpkı sokakları gibi: Saint-Hilaire Sokağı, halamın evinin bulunduğu Saint-Jacques Sokağı...

Anne, ayine gitmeden Léonie Halamı öpmeye çıkarıyorum yukarı.

... evinde kaldığımız büyükhalamın kızı olan Léonie Halam, kocası Octave Enişte'nin ölümünden sonra, ilk başlarda Combray'den, sonra Combray'deki evinden, ardından odasından çıkmaz olmuştu...

Buyrun, girebilirsiniz, Madam Octave sizi bekliyor.

... en sonunda da yatağından; artık hiç "aşağı inmiyor", belirsiz bir keder, zafiyet, hastalık, sabit fikir ve ibadet hali içinde...

Al bakalım, bir parça madlen.

... yatıyordu sürekli.

Hadi yavrucuğum, git artık, git ayin için hazırlan; aşağıda Françoise'a rastlarsan, söyle ona sizinle fazla oyalanmasın, birazdan yanıma çıkıp bir ihtiyacım var mı diye yoklasın.

Halam biz Combray'deyken Françoise'dan biraz feragat etmeye razı olurdu.

Halam oyalanmak için, sabahtan akşama kadar gözünün önünde uzanan sokağa bakıp İranlı prensler gibi Combray'nin gündelik ve ezeli tarihçesini takip eder, sonra da Françoise'la birlikte yorumlardı.

Françoise, Mme Goupil ayine o kadar geç gitti ki, kutsama duasından sonra varırsa şaşmam.

Eh, olacağı budur!

Françoise, az önce Mme Imbert geçti, elinde Mme Callot'nun sattıklarının iki misli kalınlığında kuşkonmazlarla. Siz bu sene bütün soslara kuşkonmaz koyuyorsunuz ya, hizmetçisine soruverin...

Muhterem Peder'den almıştır bana kalırsa.

İlahi Françoise, muhterem Peder'den almış olur mu hiç! Bunlar kol kadardı diyorum size. Sizin kolunuz kadar değil elbette, benimki kadar, bu sene daha da zayıfladı zavallı kollarım.

Françoise, ölüm çanı kimin için çaldı kuzum? Ah, Tanrım, Mme Rousseau için olmalı, geçen gece vefat ettiydi. Ah! Yüce Tanrı'nın beni de çağırma vakti geldi, kafam yerinde değil. Kızcağızım, sizin de vaktinizi alıyorum.

Ne olacak Madam Octave, benim vaktim o kadar kıymetli değil; vakti yaratan, bize parayla satmadı ya.

Bazen bu olaylar
öylesine esrarengiz
ve ciddi bir niteliğe
bürünürdü ki,
halam...

Madam Octave,
pepsin saati gelmedi ki!
Yoksa bir zafiyet mi
hissettiniz?

Yok canım, daha doğrusu evet Françoise...
İnanır mısınız, az önce Mme Goupil'i hiç tanımadığım
bir kız çocuğuyla gördüm...

Hiç olur mu?
O olsa tanımaz mıyım ben?

Ha! O başka. Bayram için
geldi herhalde. Şimdi anlaşıldı!

Françoise'ciğim, sizi de boş
yere yukarı çıkardım.

Canım, Mösyö Pupin'in kızıdır.

Büyük kızını demiyorum ki
Madam Octave, küçüğü söylüyorum,
Jouy'da, yatılı okulda olanı. Bu sabah ben de
gördüm galiba onu.

Ama halam boş yere olmadığını bilirdi aslında... Çünkü Combray'de "hiç tanımadığımız" bir kişi, bir mitoloji tanrısı
kadar inanılması güç bir varlıktı. Combray'de herkes herkesi, hem insanları, hem de hayvanları o kadar iyi tanırdı ki,
halam tesadüfen "hiç tanımadığı" bir köpeğin sokaktan geçtiğini görecekti olsa,
durmadan bunu düşünürdü...

Madam
Sazerat'nın
köpeğidir...

Sanki ben Madam
Sazerat'nın
köpeğini
tanımıyorum!

Haa! Mösyö
Galopin'in
köpeği olmalı.

Bak o olabilir
işte!

Pek tatlı bir hayvanmış
diyorlar.

Madam Octave, ben
gidiyorum, henüz
fırınım yanmadı,
kuşkonmazlarımı
ayıklayacağım daha.

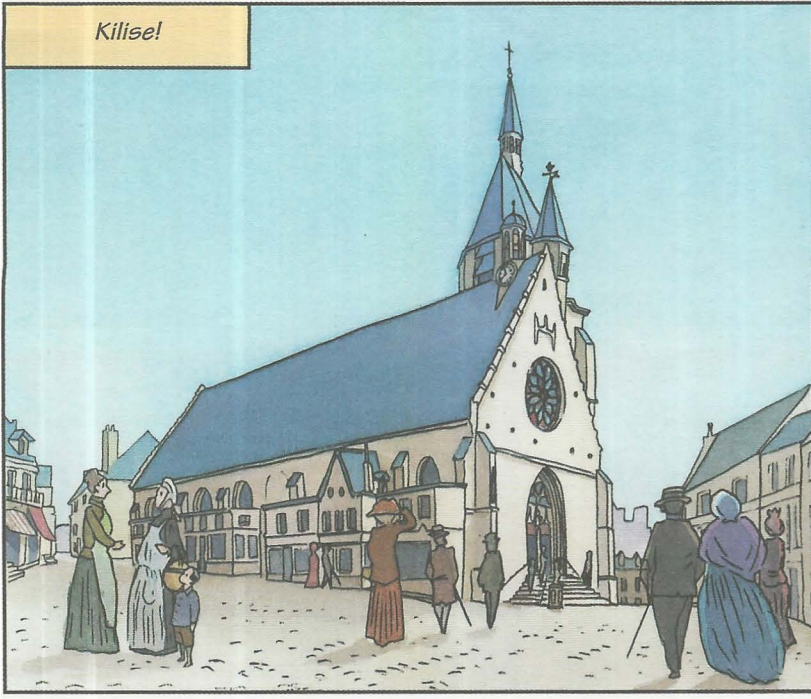
Françoise!
Yine mi kuşkonmaz!

Siz bu sene basbayağı
kuşkonmaz hastalığına
yakalandınız, Parisli
misafirlerimizi
bıktıracaksınız!

Hiç olur mu Madam Octave, çok
seviyorlar onlar kuşkonmazı.
Görürsünüz nasıl iştahla yiyeceklerini,
aç dönecekler kiliseden.

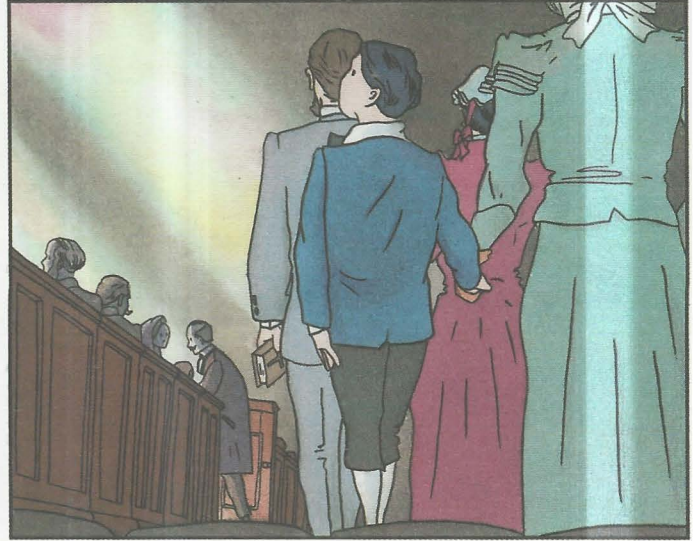
Kilise!

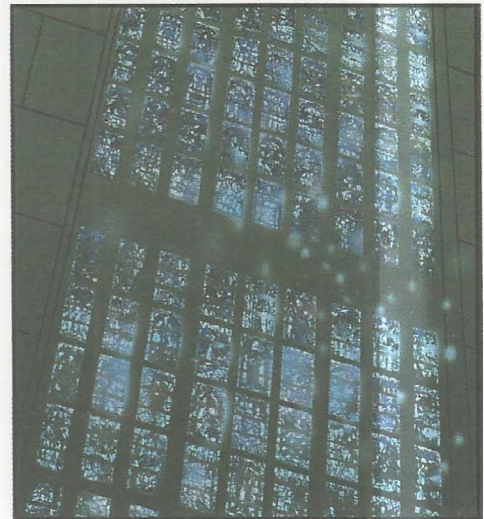
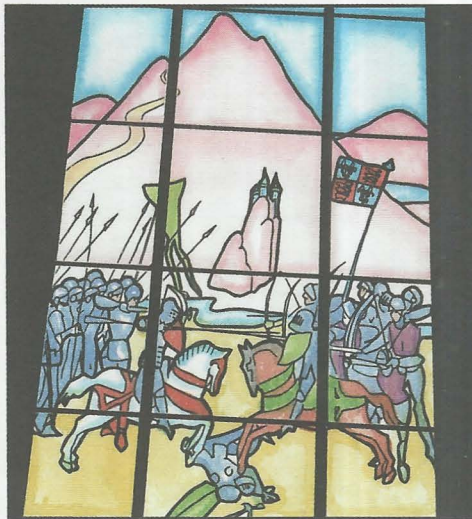
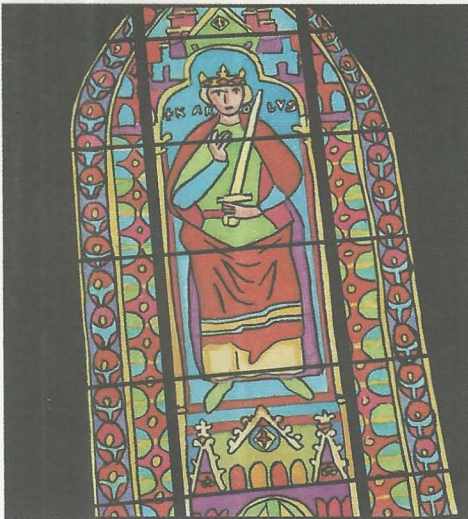
Kilisemizi o kadar severdim ki,
olduğu gibi gözümün önünde!

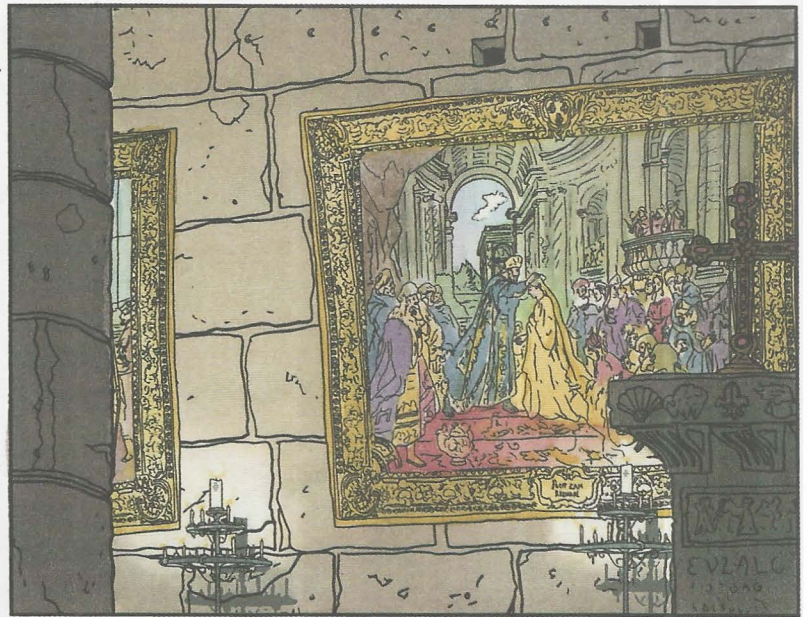
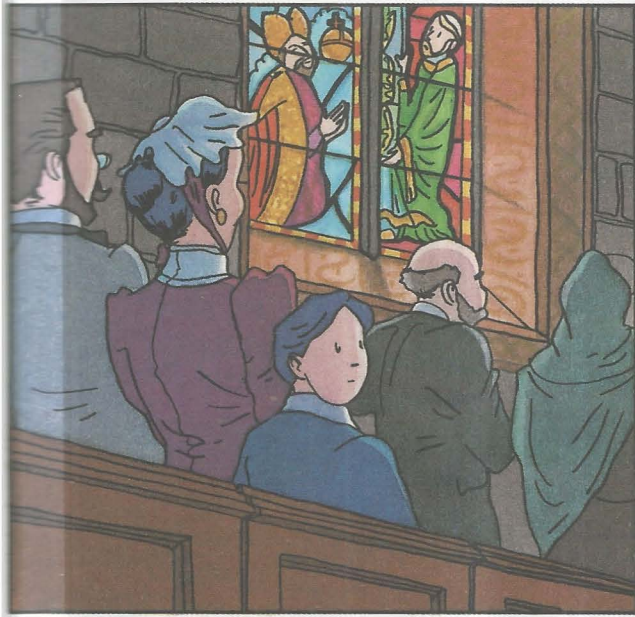
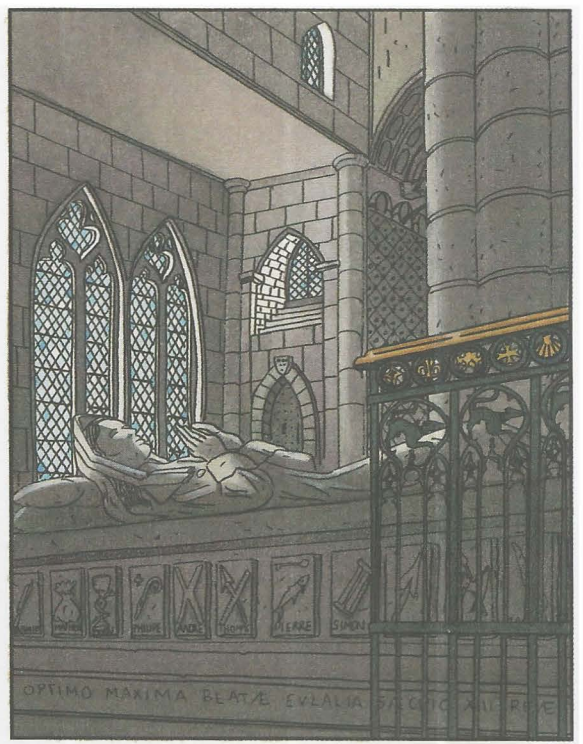
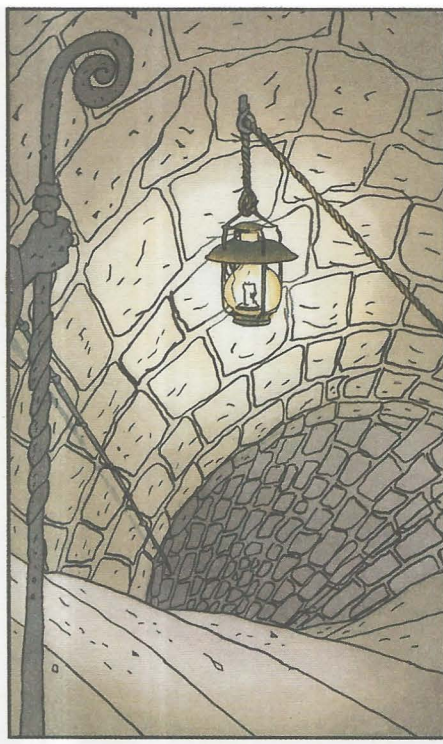

... kilisede yerlerimize doğru ilerlerken, sanki bir periler
vadisindeymişim gibi yürürdüm, tıpkı perilerin tabiatüstü varlığının elle tutulur izlerine...

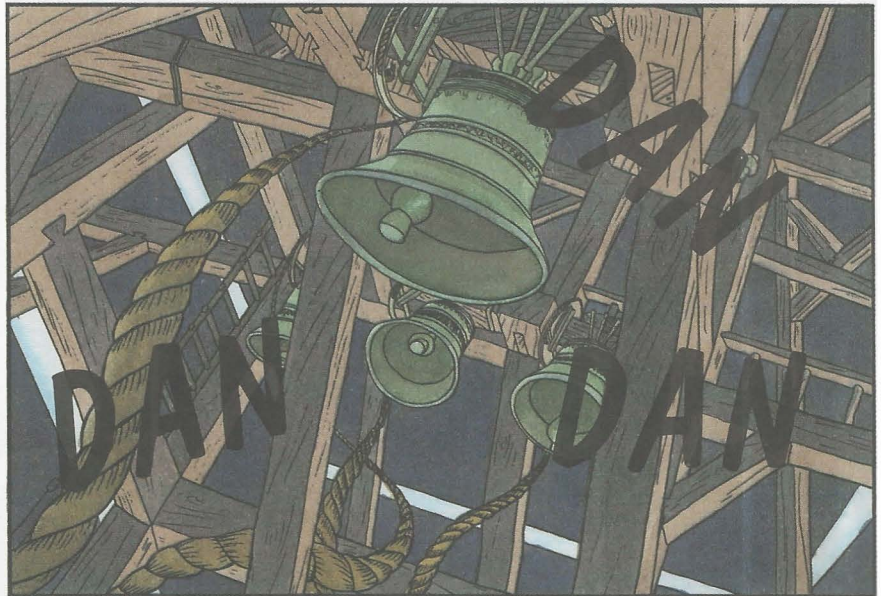

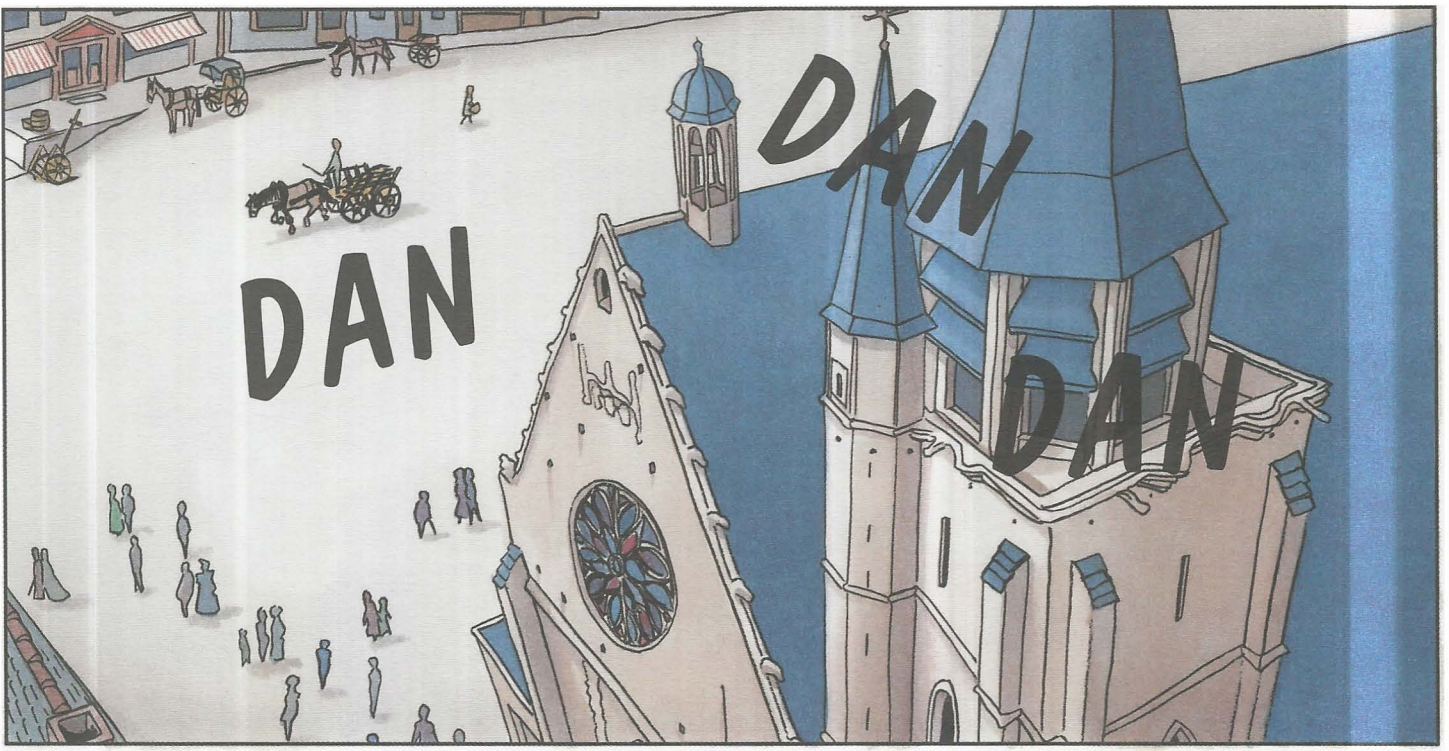
... bir kayada, bir ağaçta, minik bir gölde rastlayıp şaşırان bir köylü gibi.

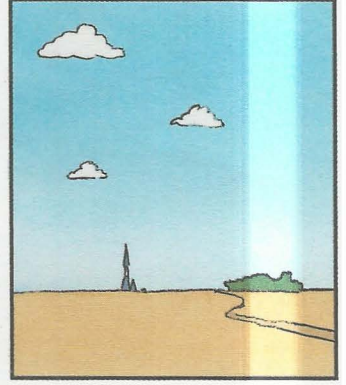
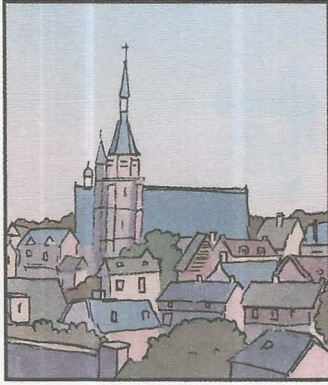

Bütün bunlar kiliseyi
benim gözümde kentin geri kalanından
tamamen farklı bir yere dönüştürdü:
dizi dizi kemerleri, şapelleri aşarak, sadece
birkaç metrelik bir mesafenin değil, adeta
muzaffer çıktığı art arda dönemlerin de
üzerinde hâkimiyet kurmuş olan ve asırlar
boyunca uzanan nefiyle dört boyutlu
-dördüncü boyut Zaman'dı -
bir mekândı sanki;

Kentteki bütün faaliyetleri, saatleri ve manzaraları Saint-Hilaire'in çan kulesi şekillendirir, taçlandırır ve kutsardı.

Büyükannem, açık seçik dile getirmese de, Combray Kilisesi'nin çan kulesinde hayatta en değer verdiği özellikleri, yani doğallığı ve vakarı buluyordu.

... ama o tuhaf, eski çehresi benim hoşuma gidiyor. Eminim piyano çalsa, "ruhsuz" çalmazdı.

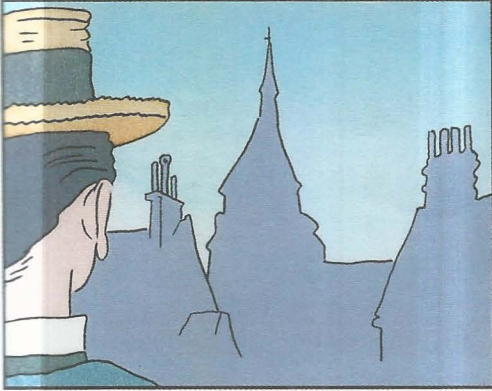
... büyük bir taşra kentinde veya Paris'in
pek bilmediğim bir semtinde,

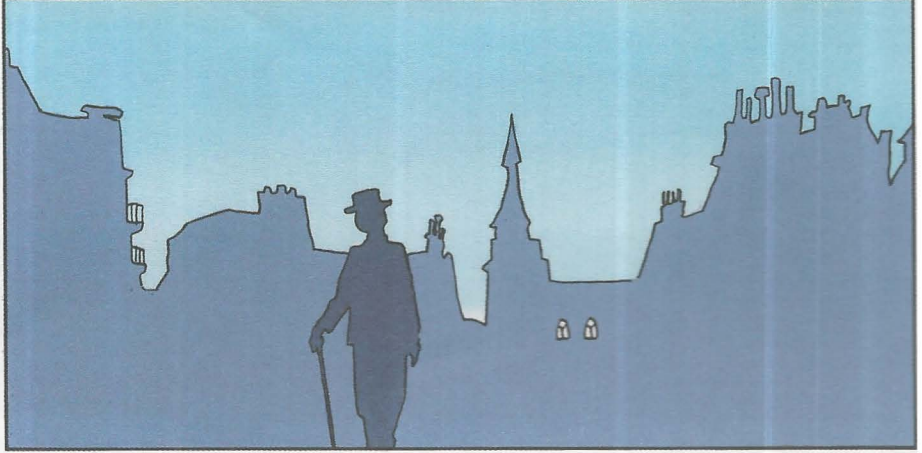
yoldan geçen biri kerteriz noktası olarak uzakta bir
hastane kulesini, bir çan kulesini gösterdiğinde...

hafızam o sevgili,
kayıp görüntüyle belli belirsiz,
ufacık bir benzerlik bile bulsa...

... kıpırtısız durur, hatırlamaya çalışır, benliğimin derinliklerinde, unutuş ırmağında
kaybolmuş bir diyarın yeniden fethedilişini, sularının çekilip yeniden
kuruluşunu hissederim...

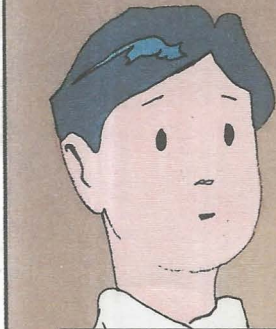
... tekrar yolumu bulmaya çalışır;

aa, bakın, Mösyö Legrand'ın

bir sokağa saparım...

... ama ... kalbimin
içinde bir sokağa

Aa, bakın,
Mösyö Legrand'ın.

Mösyö Legrandin Paris'te mühendis olarak çalıştığı için, uzun tatiller dışında Combray'deki evinde ancak cumartesi akşamından pazartesi sabahına kadar kalabiliyordu.

Selam, dostlar!

Çok başarılı oldukları bilimsel kariyerlerinin haricinde bambaşka bir edebiyat ve sanat kültürüne sahip olan, bu kültürü mesleki uzmanlıklarında kullanmayıp sohbetlerinde yansıtan kişilerdendi.

... yarın Paris'e, küçük deliğime dönmem gerekiyor.

Oranın tek eksiği elzem olan şey: buradaki gibi koca bir gökyüzü parçası!

Büyükanneemin onda bulunduğu tek kusur, biraz fazla güzel, fazla kitabı konuşmasıydı.

Onun sık sık aristokrasiye, yüksek sosyete yaşayışına ve snoplığa karşı yaptığı ateşli konuşmalara da şaşırdı...

... Hiç şüphesiz, Aziz Paulus'un bağışlanması imkânsız günahtan bahsederken kastettiği günah, snopluktur.

Ayrıca, kız kardeşi Balbec yakınlarında yaşayan, Aşağı Normandiyalı bir asilzadeyle evli olan M. Legrandin'in soylulara böyle şiddetle saldırmasını da biraz uygunsuz bulurdu...

... devrimde hepsinin giyotinden geçirilmesi gerekirdi!

Hayatınızın üstünde hep bir gökyüzü parçası bulundurmaya çalışın yavrucuğum!

Madam Octave sizi odasında bekliyor hanımefendi.

Tamam Françoise, çıkıyoruz.

Ender bulunur nitelikte, zengin bir ruha, bir sanatçı mizacına sahipsiniz, ihtiyaçlarını karşılayın onun.

Nasıldı ayın? Mme Goupil pek geç geldi herhalde!

Bu konuda sizi aydınlatamayacağız Léonie.

Kilisede bir ressam çalışıyor, biliyor muydunuz?

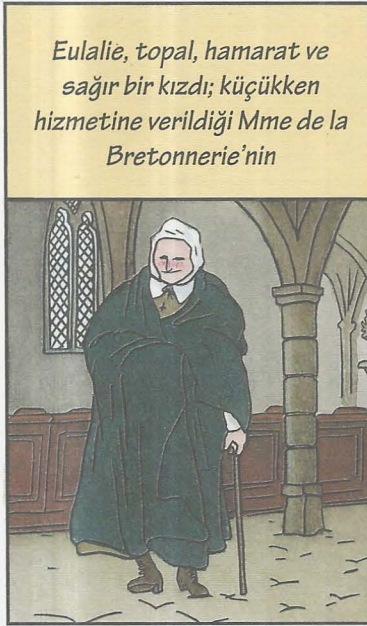
Ressam mı, nasıl olur? Anlatırsanız!

Kötü Gilbert'in vitrayını kopya ediyordu, başka bir şey göremedik.

Ah! Eulalie'nin geleceği saati iple çekiyorum.

Ondan başka kimse bu konuda bilgi veremez bana.

Eulalie, topal, hamarat ve sağır bir kızdı; küçükken hizmetine verildiği Mme de la Bretonnerie'nin

ölümünden sonra "emekliye" ayrılmış, kilisenin yanında bir oda tutmuştu; durmadan kiliseye, ayine, ayin saatleri dışında da bir dua okumaya veya Théodore'a yardım etmeye inerdi.

Geri kalan zamanlarda da, halam gibi hasta insanları ziyarete gider...

... sabah ya da ikindi duasında neler olduğunu anlatırdı onlara.

Ziyaretleri Léonie Halamın en büyük eğlencesiydi; halam muhterem Peder dışında bütün ziyaretçilerini birer ikişer bertaraf etmişti: kendini dinlememesini öğütleyen ve güneşli havada küçük bir yürüyüşün ve güzel, az pişmiş bir bifteğin ona iyi geleceğini söyleyenleri de...

... iki damlacık Vichy suyunun ağırlığını midemde on dört saat taşıyorum ben!

... gerçekten söylediği kadar hasta olduğunu düşünür gibi görünenleri de.

... Ah! İnsanın sağlığı bir kez elden gitmeyegörsün! Ama daha uzun süre böyle dayanabilirsiniz.

Kısacası, halam hem uyguladığı perhizin onaylanmasını, hem acılarına üzülmemesini, hem de geleceği konusunda teskin edilmeyi isterdi.

İşte Eulalie bütün bunları mükemmelen yerine getirirdi...

Sonum geldi Eulalie'ciğim.

Madam Octave, hastalığınızı o kadar iyi tanıyorsunuz ki, daha dün Mme Sazerin'in de dediği gibi, yüz yaşına kadar yaşarsınız.

Sazerat, Eulalie, Sazerat.

Eulalie'nin mutat pazar ziyaretleri, halam için neşeyle beklediği bir zevkti...

Bugün pazar, Eulalie birazdan gelir.

Ama bekleyişin hazzı fazla uzadığında, işkenceye dönuşürdü...

Saat on bir oldu, Eulalie hâlâ yok ortada!

Pazar günleri bu ziyaretten başka şey düşünmezdi,

Zili mi çaldınız Madam Octave?

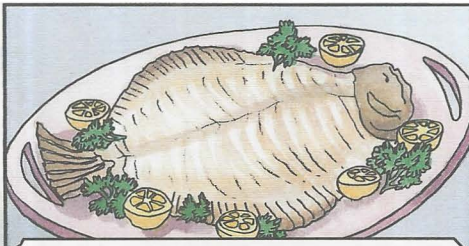
Françoise, galiba... bir zafiyet... şey... Eulalie gelmedi mi hâlâ?

öğle yemeği biter bitmez, Françoise halamı "meşgul etmek" üzere yukarı çıkmak için sabırsızlanır, yemek odasını bir an önce boşaltmamızı isterdi.

Ama biz (özellikle hava ısınmaya yüz tuttuğunda) kibirli öğle saati soframızın etrafında çınladıkten çok sonra, hâlâ oturuyor olurduk...

Tanrım, yeter artık, iki saattir sofrada! Hava da ne kadar sıcak...

Soframız mevsimlerin dönüşünü ve hayatın olaylarını yansıttı biraz, çünkü Françoise artık bize bildirmeye bile gerek duymadığı, değişmez yumurta, pizola, patates, reçel ve peksimet ana menüsüne, tarlalardaki ve meyve bahçelerindeki tarıma, gelgitin ürünlerine, ticaretin tesadüflerine, komşuların nezaketine ve kendi dehasına bağlı olarak çeşitli eklemeler yapardı:

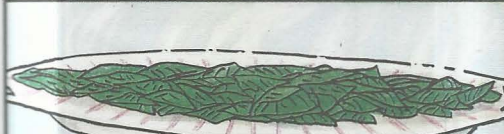
...satıcı kadın çok taze diye garanti verdi!

... Roussainville pazarında gördüm, pek beğendim...

Size ilikli yabanenginarı yapmamıştım hiç!

Değişiklik olsun, ıspanak...

... Frenküzümleri on beş güne kadar kalmaz artık!

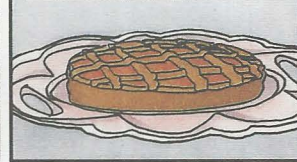

Oğlan pek sever bunu...

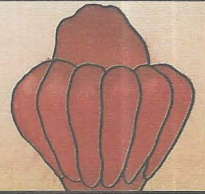
Düşünsenize, kiraz ağacı iki yıldan sonra ilk kez meyve verdi!

Dün sipariş etmiştim bunu.

İkram etme sırası bizde.

... son olarak da, bilhassa hanımefendinin eşi için...

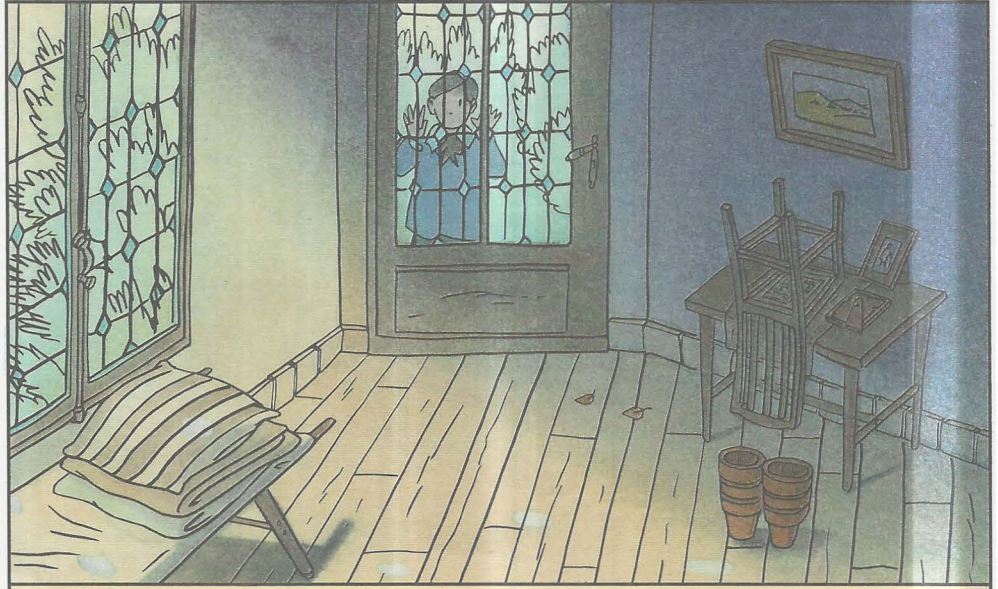
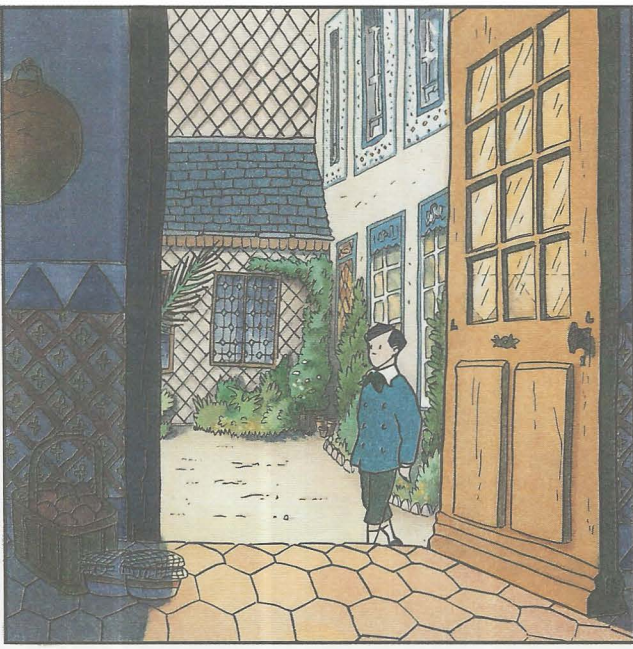
ÇİKOLATALI KREMA!

tokken bile yenir bu.

Haydi, bütün gün burada oturma; dışarı çok sıcak geliyorsa odana çık, ama önce biraz hava al, sofradan kalkar kalkmaz okumaya dalma.

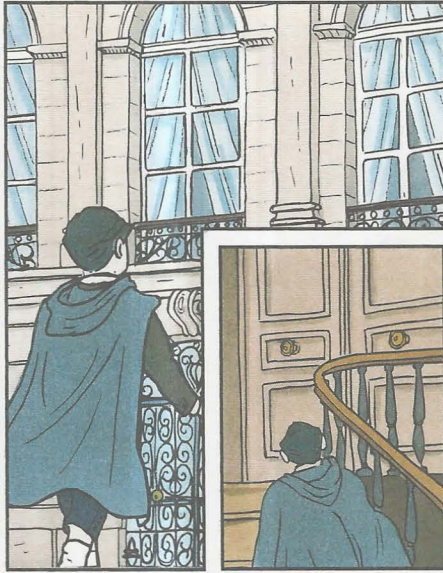

Eskiden, kitap okumak üzere yukarı çıkmadan önce, büyükbabamın...

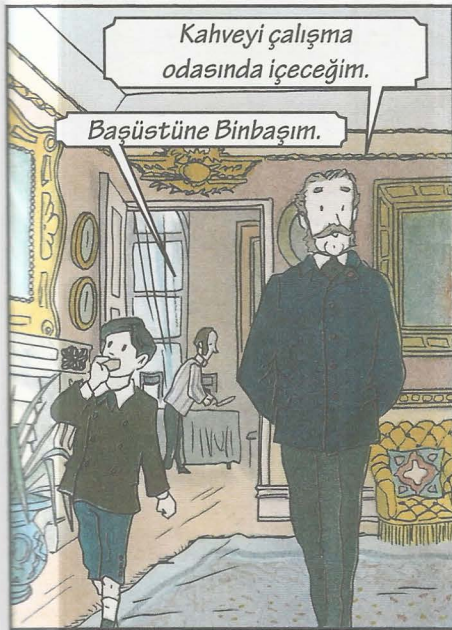
... binbaşılıktan emekliye ayrılmış kardeşi Adolphe Amcamın zemin kattaki küçük oturma odasına girerdim; terk edilmiş av köşklerine girdiğimizde uzun müddet burnumuzu gıcıklayan, hem devrim öncesini, hem ormanı çağrıştıran o karanlık ve serin koku, bu odadan hiç eksik olmazdı.

Ama yıllar vardı ki, Adolphe Amcamın oturma odasına girmez olmuştum, çünkü amcam, anlatacağım şu olay nedeniyle benim yüzümden ailemle bozuştüğundan beri Combray'ye gelmiyordu:

Ne zamandır gelmiyorsun!
Beni ihmal ediyorsunuz. Hadi bakalım,
bir mandalina ya da badem ezmesi al.

Kahveyi çalışma
odasında içeceğim.

Başüstüne Binbaşım.

Orada bir süre baş başa
oturduktan sonra:

Binbaşım, arabacı
saat kaçta hazır
olsun diye soruyor.

İkiyi çeyrek geçe.

İkiyi çeyrek geçe mi?
Pekâlâ... haber vereyim...

Cevap asla
değişmezdi:
"ikiyi çeyrek geçe".

O dönemde, henüz hiç
gitmediğim halde tiyatroya
âşıktım.

Arkadaşlarımla
sohbetlerim hep tiyatro
oyuncularıyla ilgiliydi: Got,
Delaunay, Febvre, Thiron,
Maubant, Coquelin...

Erkek oyuncular zihnimi
böylesine meşgul ederken,
oyuncu olabileceğini
düşündüğüm bir kadının
görüntüsü bende çok daha
uzun süreli bir heyecan
yaratırdı!

En ünlü kadın oyuncular
yeteneklerine göre sıraya dizerdim:
Sarah Bernhardt, Berma,
Bartet, Madeleine Brohan,
Jeanne Samary. Amcam çok sayıda
kadın oyuncu...

... ve ayrıca oyuncuların
tam olarak ayıramadığım
birçok yosma tanırdı.

Amcama sadece belirli günlerde gitmemizin nedeni, diğer günlerde evine ailesinin karşılaşamayacağı kadınların gelmesiydi; daha doğrusu aile böyle düşünüyordu, çünkü amcam, tam tersine, belki hiç evlenmemiş olan güzel dulları, şüphesiz...

takma ad olan tımtırlıklı isimlere...

... sahip kontesleri aşırı bir rahatlıkla

büyükbabamla tanıştırmayı, hatta kendilerine aile yadigarı

mücevherler hediye etmeyi nezaket sayardı

ve bu da büyükbabamla arasının birçok kez bozulmasına yol açmıştı.

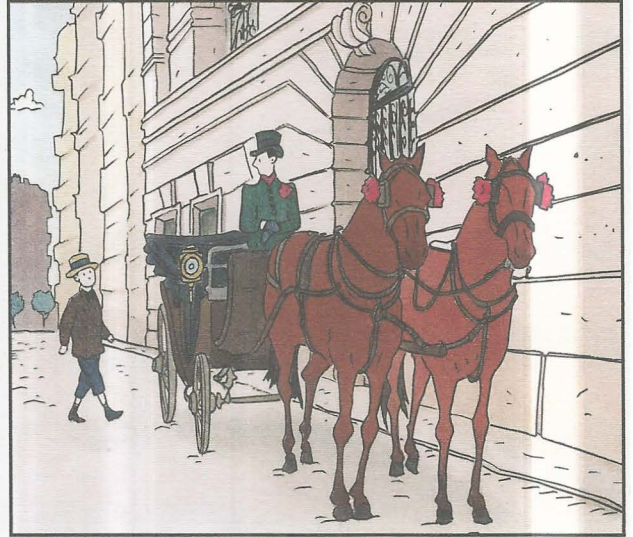
Sohbet sırasında bir kadın oyuncunun adı geçtiğinde...

"Amcanın arkadaşlarından".

... önemli adamların, mektuplarına cevap vermeyen kadınların kapısında belki yıllarca boş yere bekleyerek yaptıkları stajdan...
... amcamın benim gibi bir yumurcağı kurtarabileceğini, birçok insan için ulaşılmaz, kendisininse yakın dostu olan kadın oyunculara beni evinde takdim edebileceğini düşündüm.

Bu yüzden de (ders saatimin değiştirildiğini bahane ederek) amcamı ziyarete ayrılmış günlerin haricindeki bir gün...

Ha-ha-ha, aziz dostum...

Şey... amcanız çok meşgul şu anda!

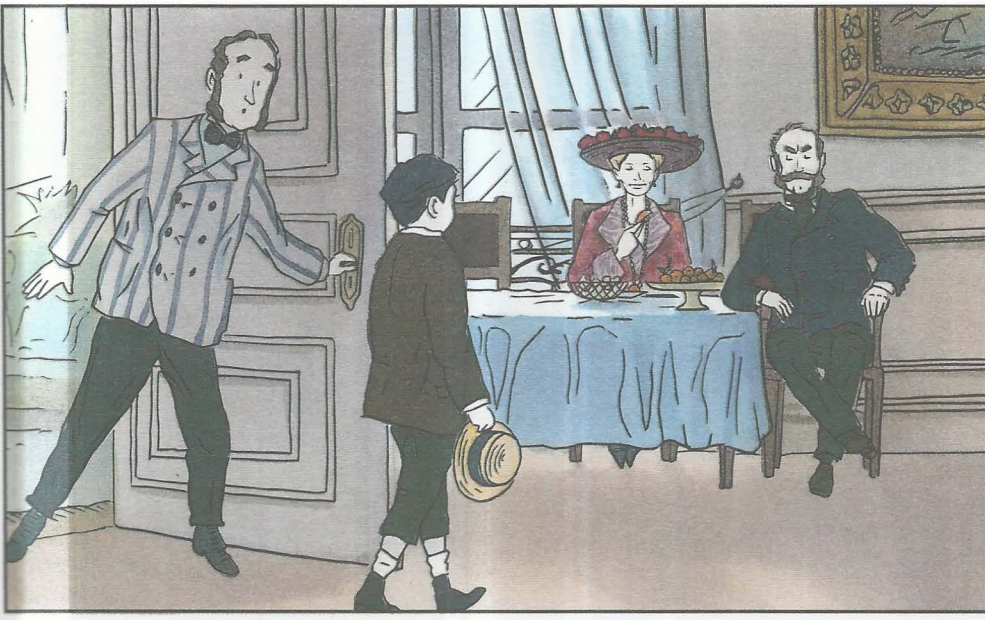

Bir bakayım...

Ah, lütfen izin ver, gelsin. Fotoğrafta yeğenine o kadar benziyor ki. Şu çocuğu bir saniye de olsa görmek istiyorum.

Yeğenimin oğlu.

Annesine ne kadar benziyor!

Ama siz yeğenimin sadece fotoğrafını gördünüz...

Kusura bakmayın aziz dostum, ama geçen yıl siz hastalandığınızda merdivende karşılaşmıştım kendisiyle.

Daha çok babasına benzer. Tıpatıp babasına ve rahmetli anneme benzer.

Babasını tanımıyorum, rahmetli annenizle de hiç tanışmamıştım aziz dostum.

Biraz hayal kırıklığına uğramıştım. Kadın oyuncuların fotoğraflarında hayran olduğum tiyatrovvari görünümünden, sürdüğünü varsaydığım hayata uygun şeytani ifadeden eser yoktu onda. Bir yosma olduğuna inanmakta güçlük çekiyordum; iki atlı arabasını, pembe elbisesini, inci kolyesini görmesem, amcamın sadece en seçkin yosmalarla ...

... görüştüğünü bilmesem, seçkin bir yosma olduğuna hiç mi hiç inanmazdım.

Almayayım azizim, biliyorsunuz Grandük'ün gönderdiği sigaralara alıştım. Sizin kıskandığınızı söyledim ona.

Aslında bu delikanlının babasıyla sizin evde karşılaşmış olmalıyım. Yeğeninizin eşi değil mi? Nasıl unuttum? Bana çok iyi, harikulade kibar davranmıştı.

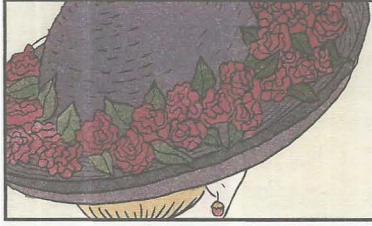

Babamın sıradan bir sözünü alıp incelikle işlemiş... onu sanat eseri bir mücevhere, "harikulade" bir şeye dönüştürülmüş olarak sunmaktaydı şimdi.

Daha sonraları, bu aylak ve çalışkan kadınların işlevinin insanın içini sızlatan bir yanının, cömertliklerini, yeteneklerini, duygusal bir estetik hayalini ve kendilerine pahalıya mal olmayan bir serveti, erkeklerin kaba saba, yontulmamış yaşayışlarını değerli ve zarif bir çerçeveye oturtmaya hasretmek olduğunu düşündüm.

Hadi bakalım,
senin gitme vaktin geldi.

Ah, elini
öpmeyi o
kadar
isterdim ki!

Yapmalı mıyım,
yapmamalı mıyım?

Ah, ne kadar şeker!
Şimdiden çapkın,
kadınlara meraklı...

... amcasına çekmiş.
Tam bir centilmen olacak!

Bir gün bana, komşumuz
İngilizlerin dediği gibi, "a cup of
tea" içmeye gelemez mi?

Sabahtan bir
"mavi" çekiverir;
olur biter...

Hayır, imkânsız, hiç vakti yok,
çok çalışıyor. Okulda hep birinci.
Kim bilir, belki de ileride bir Victor
Hugo, bir Vaulabelle olur!

Sanatçılara bayılırım,
kadınları bir tek onlar anlıyor...

... Bir onlar, bir de sizin gibi
seçkin kişiler.

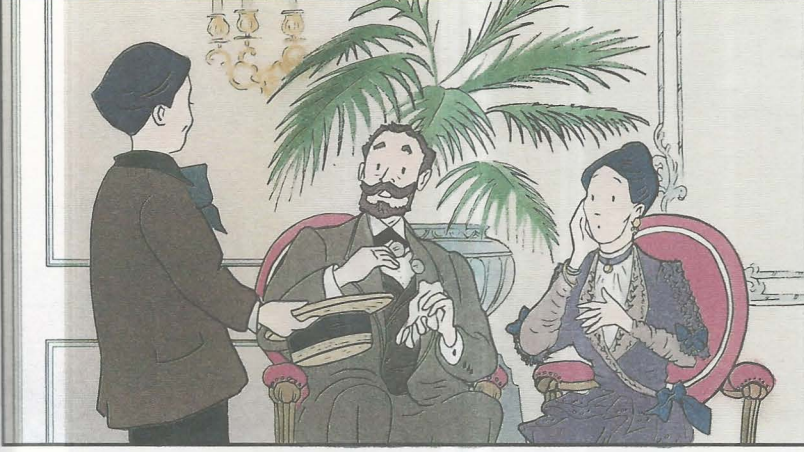

Şey... ufaklık, bu ziyaretten
annenle babana söz etme istersen.
Gereği yok.

Adolpe Amca, günün birinde minnetimi
belirtmenin yolunu bulacağım!

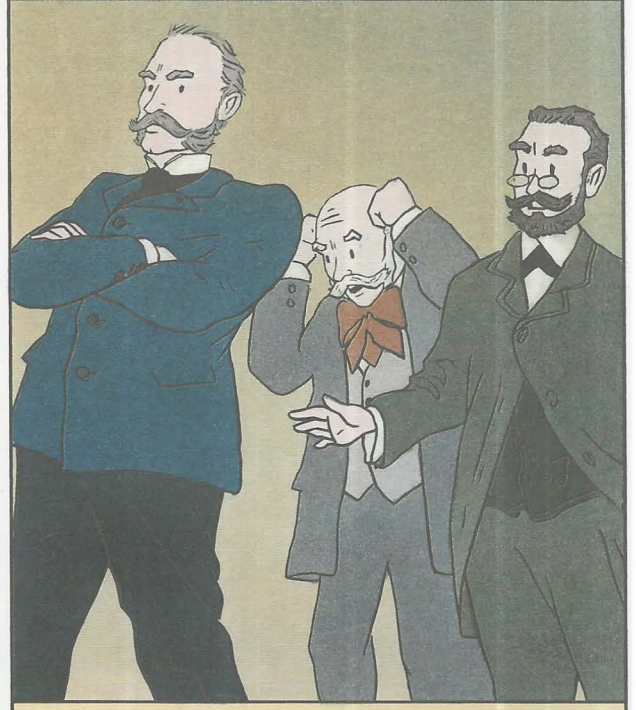
İyiliğini hiç unutmayacağım,
çok duygulandım, çok...

Gerçekten o kadar duygulanmışım ki, iki saat sonra, yaptığım ziyareti annemle babama en ince ayrıntısına kadar anlattım. Bu davranışımı amcamın başını derde sokacağımı düşünmüyordum. Böyle bir şeyi istemediğime göre, nasıl düşünebilirdim?

Ne yazık ki ailem, amcamın davranışını yargımlarken benim önerdiğim ilkelerden çok farklı ilkeleri benimsedi.

Babam ve büyükbabamla amcam arasında hararetli münakaşalar olmuş...

Ben bunu dolaylı bir yoldan öğrendim.

Birkaç gün sonra, sokakta... amcama rastladığımda, hissettiğim üzüntüyü, minneti, pişmanlığı ona ifade etmek istedim. Duygularımın yoğunluğuyla karşılaştırıldığında, şapkamı çıkararak bir selam vermenin alçaklık olacağına hükmettim. Bu yetersiz hareketi yapmamaya karar verip başımı çevirdim.

Amcam benim annemle babamın talimatına uyarak bu şekilde davrandığımı düşündü ve onları hiç affetmedi; uzun yıllar sonra ölünceye kadar, hiçbirimiz onu bir daha görmedik.

İşte bu yüzden, Adolphe Amcamın şimdi kapalı duran oturma odasına artık girmiyordum.

Kahve servisiyle yukarı sıcak su çıkarma işini bulaşıkçı kıza bırakacağım, benim Mme Octave'in yanına gitmem lazım.

Sürekli kuşkonmaz yediğimiz yıl, çoğunlukla kuşkonmazları ayıklamakla görevli olan bulaşıkçı kız zavallı, marazi bir kızdı; biz Paskalya'da Combray'ye gittiğimizde, hamileliğinin epeyce ilerlemiş bir safhasındaydı, hatta Françoise'in kızı onca iş yaptırmasına şaşıyorduk...

M. Swann'ın da dikkatimizi çektiği gibi, bol iş gömleğinin pилileri Giotto'nun kimi sembolik figürlerinin geniş kaftanlarını hatırlatırdı.

Giotto'nun Merhameti nasıl?

Ayrıca kızın kendisi de, Arena şapelindeki, erdemlerin kişileştirimleri olan güçlü kuvvetli, erkeksi bakirelere epey benzerdi.

Padova şapelindeki Erdemler ve Kötülükler alegorilerinin ona bir başka bakımdan da benzediğini şimdi anlıyorum:

Nasıl ki bu kız, silüetini şişiren sembolü anlamını kavramamışçasına, sıradan, ağır bir yük gibi karnında taşıyor, sembolün güzelliği ve ruhu yüzünde katıyen ifade bulmuyorsa,...

... aynı şekilde Arena'da "Caritas" adı altında boy gösteren güçlü kuvvetli ev kadını da, bu erdemi hiç aklından geçmemişçesine, kanlı canlı, bayağı şehresinde merhamet kavramı asla ifade bulmamış gibi temsil eder.

Giotto'nun figürlerinin M. Swann'ın bana getirdiği kopyalarını seyretmekten uzun süre hiçbir zevk alamadım. O merhametsiz Merhamet, bir tıp kitabındaki levhaya benzeyen o Kıskaçlık, Combray'nin sofı, ruhsuz birtakım burjuva güzellerini hatırlatan, sıradan, düzgün hatlı ve grimsi çehreli o Adalet...

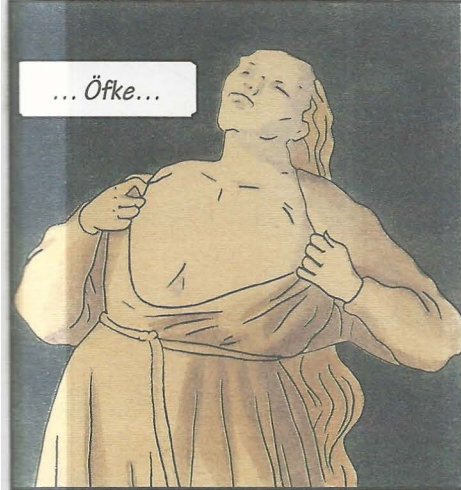
... alev alev yanan yüreğini Tanrı'ya sunan, daha doğrusu, bodrumun hava deliğinden bir tirbuşonu uzatan aşçı misali "uzatıveren" Merhamet...

... dildeki bir tümörün gırtlak ya da küçükdili sıkıştırmasını gösteren bir resme benzeyen Kıskaçlık...

... çoğu Adaletsizliğin yedek kuvvetlerine kayıtlı burjuva kadınlar...

... Öfke...

... Sadakatsizlik...

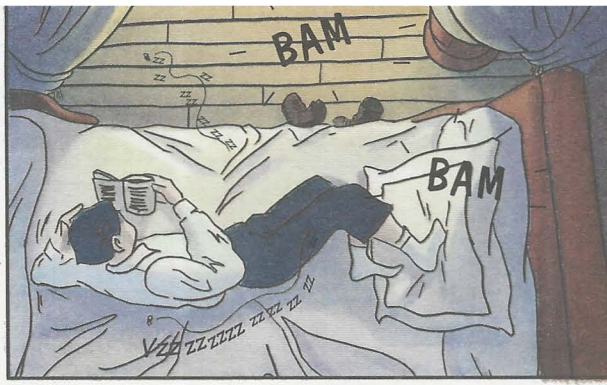
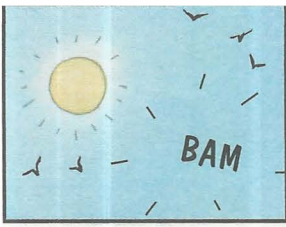

... Döneklik...

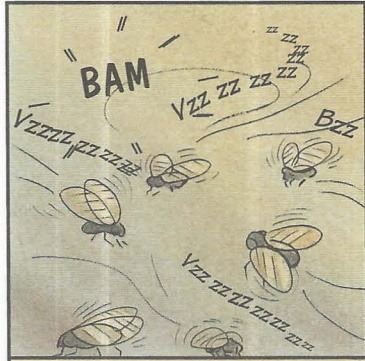
Ama daha sonraları, bu fresklerin kendine has güzelliğinin, sembolün bir gerçeklik, fiilen yaşanan ya da maddeten kullanılan bir şey olarak temsil edilmesinden kaynaklandığını anladım; aynı şekilde zavallı bulaşıkçı kızın dikkatini karnına yönelten şey de, o karnı çeken ağırlıktı.

Belki de bir insanın ruhunun onda vücut bulan erdemle (en azından görünürdeki) bağlantısızlığı, estetik değerinin haricinde, psikolojik olmasa da, fizyonomik bir gerçeklik barındırır içinde.

Daha sonraki yıllarda karşılaştığım, hayata geçirilmiş merhametin gerçek birer azize sayılabilecek canlı timsalleri, genellikle işi başından aşkın cerrahların neşeli, gerçekçi, kayıtsız ve sert tavrına, ıstırap çeken insan karşısında hiçbir acıma ve şefkate yer vermeyen, incitmekten korkmayan bir çehreye, yani gerçek iyiliğin sevecenlikten uzak, sevimsiz ve asil çehresine sahiptiler.

Güneş ışığının parlaklığını La Cure sokağında gelen çekiç sesleriyle hissederdim... sıcak günlere özgü, titreşimli havada çınlayan bu vuruşlarla, sanki uzaklarda lal rengi yıldızlar uçuşurdu...

... bir de karşımda adeta yaz mevsiminin oda müziğini icra ederek küçük bir konser veren sineklerin sesiyle.

Odamdaki bu loş serinliğin sokaktaki kızgın güneşle ilişkisi, gölgenin ışıkla ilişkisi gibiydi, yani onun kadar ışıltılıydı ve dışarıda geziyor olsam duyularımın ancak kısmi olarak tadına varabileceği yaz mevsiminin eksiksiz bir görüntüsünü sunardı hayal gücüme...

... böylece, (kitaplarımda anlatılan heyecanlı maceralar sayesinde) akan bir suyun içinde kıpırtısız duran el misali, bir hareket selinin sarsıntısını ve canlılığını taşıyan dinlenmeme uyum sağlardı.

Elimdeki kitabı bırakmak istemeyip okumaya bahçede devam eder...

... küçük çardağın kuytusuna, görülmeyeceğimi düşündüğüm bir yere oturdum... Zihnim de, dışarıda olup bitenleri seyrederken bile içine gömüldüğüm bir başka yuva sayılmaz mıydı?

Benliğimin en öncelikli ve bana ait, hareket halindeki bir kontrol düğmesi gibi her şeyi yöneten güdüsü, okuduğum her kitabın felsefi zenginliğine, güzelliğine olan inancım. ve onları kendime mal etme isteğimdi.

Çünkü kitabımı Combray'de almış olsam bile, satın almamın asıl sebebi, o dönemde gerçeğin ve güzelliğin sırrını çözmüş biri olarak gördüğüm bir öğretmenimin veya arkadaşımın tavsiyesi olurdu.

Ardından, benim de katıldığım olaylar zincirinin yaşattığı heyecanlar gelirdi, çünkü bu öğle sonraları, çoğunlukla bir ömür boyu yaşananlardan daha fazla dramatik olayı barındırırdı içinde...

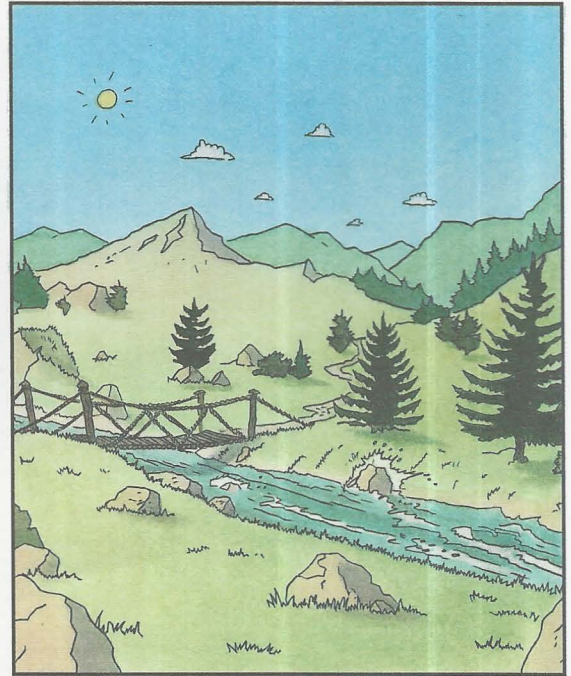
... en yoğun olanları, meydana gelişlerindeki yavaşlıktan ötürü algılanamayacak, dolayısıyla da asla görünürlük kazanamayacak mutluluklar ve felaketler.

Sonra, olayların geçtiği, yarı yarıya önümde uzanan dekor gelirdi... Bu yüzden, iki yaz mevsimi boyunca, Combray'deki bahçenin kızgın sıcağında, o sırada okuduğum kitap yüzünden, ırmakların suladığı, tepelik bir ülkenin özlemiyle doldum.

DAN...
DAN

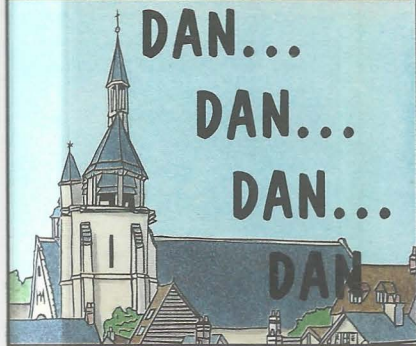
Her saat başında, bir önceki saati haber veren çan birkaç dakika önce çalmış gibi gelirdi bana;

Hatta bazen bu vakitsiz çan, bir öncekinden iki kez fazla çalardı;

DAN...
DAN...
DAN...
DAN

yani arada benim işitmediğim bir saat daha çalmış, cereyan eden bir olay, benim için cereyan etmemiş olurdu;

derin bir uyku gibi sihirli olan okuma zevki, halüsinasyonlar içindeki kulaklarımı kandırırdı...

Combray'deki bahçede, kestane ağacının altında geçen, kendi hayatımın sıradan olaylarını özenle ayıklayıp yerine pınarların suladığı bir diyarın ortasında, garip maceralar ve özlemlerle dolu bir hayatı koyduğum o güzel pazar öğle sonraları, hâlâ sizi düşündüğümde bana o hayatı hatırlatırsınız...

Geldiler, geldiler!

Geldiler, geldiler!

Geldiler!

Geldiler!

Askerî birliklerin garnizon manevraları sebebiyle Combray'yi baştan başa katettiği ve genellikle Sainte-Hildegarde sokağından geçtiği günlerdi.

Zavallı yavrucaklar, bu zavallı gençleri bir çayır gibi biçecekler; düşündükçe içim sızlıyor!

Gençlerin hayatı önemsemediklerini görmek ne güzel, değil mi Madam Françoise?

Hayatı önemsemediklerini mi? Peki hayatı önemsemeyeceksek, neyi önemseyeceğiz? Hayat yüce Tanrı'nın asla iki kere bağışlamadığı tek nimettir. Heyhat! Ulu Tanrım! Ama doğru, önem vermiyorlar! Ben '70'te gördüm onları; bu lanet olası savaşlarda ölümden korkuları kalmıyor ki; deli olup çıkıyorlar; ciğeri beş para etmez serserilere dönüyorlar, insanlıktan çıkıp ass-ı kesiliyorlar!

Bakın Françoise, en iyisi devrim, çünkü devrim olduğunda bir tek gönüllüler savaşa katılır.

Öyle ya, kimse kaçmasın diye!

Ya! Tamam, buna aklım yattı, daha dürüstçe en azından...

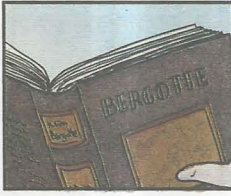
Biliyorsunuz savaş ilan edildiğinde bütün tren seferleri durdurulur.

Tabii, ne kurnazdır onlar...

Françoise'in nazarında bir insanı "ass-ı kesen" a benzetmek, katilen yüceltici bir şey değildi.

Savaşın devletin halka oynadığı pis bir oyun olduğu inancından kimse vazgeçiremezdi onu...

Kitabıma dönerdim...

Bergotte'un adını ilk kez, yaşça benden büyük bir arkadaşımın duymuştum... Bloch'tan.

Musset beyefendiye beslediğin bayağı tutkudan vazgeç. İşte sana büyük Üstat Leconte'un tavsiye ettiği bir kitap. Yazarını, Bergotte denilen beyefendiyi en usta heriflerden biri olarak görüyor...

Büyükbabam, samimiyeti ilerletip eve getirdiğim arkadaşlarımın hepsinin Yahudi olduğunu söylerdi...

Yahudilere karşı olduğumdan değil.

Zaten dostum Swann da Yahudi kökenlidir...

ne var ki senin tercihlerin en seçkin örnekler olmuyor!

Bu yüzden de, eve yeni bir arkadaş getirdiğimde...

♪ Tra la la tra la ♪

"Ey atalarımızın Tanrı'sı", "Yahudi Kadın" ya da "Yahudiler, kırım zincirlerinizi"nin sadece melodisini mırıldanırdı elbette, ama ben yine de arkadaşımın ezgiyi tanıyıp sözlerini hatırlamasından korkardım.

Büyükbabamın bu küçük takıntıları, arkadaşlarıma ilişkin düşmanca bir duygunun ifadesi değildi katiyen. Ne var ki ailem başka nedenlerden ötürü Bloch'tan hoşlanmamıştı.

İlk önce babamı sinirlendirmişti...

Mösyö Bloch, dışarıda hava nasıl kuzum? Yağmur mu yağdı? Tuhaf şey, barometreye bakılırsa hava çok güzel olacaktı.

Beyefendi, yağmur yağıp yağmadığı hakkında size bilgi vermem mümkün değil. Fiziksel koşulların dışında yaşamak konusunda çok kararlı olduğumdan, duyularım bana bu konuda uyarıda bulunma zahmetine katlanmıyor.

Bloch gittikten sonra:

Ama evladım, senin bu arkadaşın geri zekâlı, havanın nasıl olduğunu bile söylemekten âciz! Bundan daha ilginç bir şey olabilir mi? Tam bir geri zekâlı.

Bloch büyükannemin de hoşuna gitmemişti

... evet, biraz rahatsızım.

Ah! Zavallı hanımefendiciğim!

Samimi olmasına imkân var mı? Beni tanımıyor bile. Ya da deli olmalı.

Ayrıca herkesi kızdıran bir başka hareketi de, öğle yemeğine bir buçuk saat geç ve üstü başı çamur içinde geldikten sonra...

Atmosfer değişikliklerinin ve keyfi zaman dilimlerinin beni etkilemesine asla izin vermem. Afyon çubuklarının ve Malezya "kris"lerinin tekrar kullanıma sokulmasına hiçbir itirazım olmaz, ama onlardan çok daha zararlı ve ayrıca yavan burjuva aletleri olan saat ve şemsiyeyi katiyen kullanmam.

Her şeye rağmen Combray'ye tekrar gelebilirdi, ne var ki o, akşam yemeğinden sonra...

... bütün kadınların yegâne düşüncesinin aşk olduğunu ve istisnasız hepsinin direncinin kırılabileceğini söyledikten sonra...

Duyduğuma göre büyükhalanın çok maceralı bir gençliği olmuş...

... metres hayatı yaşadığını herkes biliyormuş.

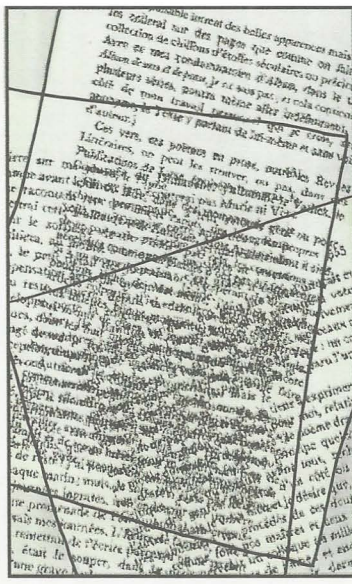

Kendimi tutamayıp bu söylediklerini annemle babama aktardım... Bloch evimize bir dahaki gelişinde kapıya kondu.

Ama Bergotte konusunda söyledikleri doğrudu.

İlk günlerde, üslubunun daha sonra öylesine seveceğim yanı, tıpkı bayıldığımız, ama henüz ele geçiremediğimiz bir melodi gibi, bana kendini göstermiyordu...

Okumakta olduğum romanını elimden bırakamıyor, ama sadece konusuna ilgi duyduğumu sanıyordum.

Daha sonra, üslubunun gizli bir ahenk dalgasıyla, içsel bir prelüde yüceldiği bazı pasajlarda kullanmaktan hoşlandığı, arkaik denebilecek kadar nadir ifadeler dikkatimi çekti;

“... hayat denilen boş hayal...”

“... bitmez tükenmez güzel görüntüler seli...”

“...anlamanın ve sevmenin kısır ve haz dolu işkencesi...”

“... katedrallerin kutsal ve büyüleyici cephesine sonsuza dek asalet katan dokunaklı portreler...”

beni büyüleyen...

o melodik akış,

o eski ifadeler, çok basit ve yaygın, ama kullanıldığı yerlerden de anlaşıldığı üzere, kendisinin özellikle sevdiği başka birtakım ifadeler, son olarak da, hüznü bölümlerdeki sertlik, neredeyse boşuk vurguydu.

Bu pasajların hepsini ezbere biliyordum.

Anlatısına kaldığı

yerden devam ettiğinde, hayal kırıklığına uğradım.

O ana dek güzelliği benim için gizli kalmış bir şeyden, çam ormanlarından, doludan, Notre-Dame Katedrali'nden, Atalya'dan, Phaidra'dan her söz edişinde, bu güzelliği imgelerle iniflak ettirip bilincime ulaştırırdı.

Her konuda onun bir fikrine, bir istiaresine sahip olmak isterdim...

Kitaplarından yola çıkarak Bergotte'u çocuklarını kaybetmiş ve asla teselli bulamamış güçsüz, buruk bir ihtiyar olarak canlandırıyordum kafamda.

Dolayısıyla metinlerini içimden bir ezgi gibi, belki yazıldıklarından daha dolce, daha lento okuyor, en basit cümlede bile şefkat yüklü bir tını buluyordum.

Her şeyden çok da, felsefesini beğeniyordum... Bu yüzden, kolejde Felsefe adlı derse başlayacağım yaşı iple çekiyordum.

... o derslerde bağlanacağım metafizikçilerin Bergotte'a hiç mi hiç benzemeyeceğini söyleseler, ömür boyu sevmeyi arzulayan bir âşığa ileride birlikte olacağı başka sevgililerden söz edilmişçesine umutsuzluğa kapılırdım.

Bir pazar günü...

Ne okuyorsunuz?
Bakabilir miyim?

Aa, Bergotte mu?
Kim tavsiye etti onun
eserlerini size?

Arkadaşım Bloch.

Evet, burada bir kere
görmüştüm o çocuğu,
tıpkı Bellini'nin Fatih
portresine benziyor.
Zevkli çocukmuş ama,
Bergotte büyüleyici bir
zekâya sahiptir.

Kendisini çok iyi tanırım,
isterseniz kitabınızı imzalamasını
rica edebilirim.

En beğendiği erkek oyuncu kim,
biliyor musunuz acaba?

Erkek oyuncuların kimi beğendiğini
bilmiyorum. Ama hiçbirini her şeyden çok
değer verdiği Berma'nın ayağında bulmadığını
biliyorum. Hiç izlediniz mi onu?

Annemle babam tiyatroya gitmeme izin vermiyorlar.

Çok yazık. Phaidra'da, El Cid'de Berma;
eninde sonunda bir kadın oyuncudur denebilir,
ama ben aslında sanatta "hiyerarşiye"!
pek inanmam...

Swann önemli bir konuda fikir belirtiyormuş izlenimi
uyandırabilecek bir ifade kullandığında bu ifadeyi özel, alaycı
bir tonlamayla vurgulayıp ayırır, adeta ifadenin sorumluluğunu
üstlenmekten kaçınırdı...

Swann'ın fikrini ciddi biçimde ifade etme
korkusu o ana kadar bana bir şıklık ve Parislilik göstergesi,
taşra dogmatizmine zıt bir şey gibi gelmişti...
Ama şimdi bu tavırdan bir kabalık buluyordum.
Fikir sahibi olmaya cesaret
edemiyordu sanki...

Léon Prensesi'nin evindeki baloların
hiçbir önemi yoktur...

Oysa ömrünü bu tür zevklere harcıyordu.
Bütün bunlarda bir tutarsızlık buluyordum.

Çeşitli konulardaki
fikrini ciddiyetle
belirtmeyi, tırnak
içine almak zorunda
kalmadan yargılarını
ifade etmeyi, bir
yandan gülünç
olduklarını ileri sürdüğü
meşguliyetlere
kendini hasretmekten
vazgeçmeyi hangi
hayata saklıyordu?

Ayrıca Bergotte'a her
istediğinizi sorabilirim,
haftada bir mutlaka akşam
yemeğine gelir bize.
Kızımın yakın arkadaşıdır.
Birlikte eski kentleri,
katedralleri, şatoları
ziyarete giderler.

O gün, Mlle Swann'ın
bu özel konumunu,
bunca imtiyazın
ortasında, doğal
ortamındaymışçasına
yaşadığını
öğrenince...

... beni görse ne kadar kaba ve
cahil bulacağını düşündüm, içim
aynı anda hem arzuyla, hem de
umutsuzlukla doldu.

Bir insanın, aşkı sayesinde
nüfuz edebileceğimiz, bilinmeyen
bir hayatın parçası olması,
bir aşkın doğmasında en temel
unsurdur. Kadınlar bu yüzden
askerlerden, itfaiyecilerden
hoşlanırlar; zırhın altında farklı,
maceracı ve şefkatli bir yüreği
öptüklerini zannederler.

Ben bahçede kitap okurken...

... az önce Mme Goupil'i şemsiyesiz, Châteaudun'de diktirdiği ipek elbiseyle geçerken gördüm. İkinci duasından önce uzak bir yere gidecekse elbisesi sıırıslılam olabilir.

Olabilir, olabilir...

Tüh, şimdi aklıma geldi, kiliseye kutsama duasından sonra mı vardığını öğrenemedim sonunda. Unutmayayım da Eulalie'ye sorayım...

Françoise, çan kulesinin arkasındaki şu kara buluta, arduvazların üstündeki şu uğursuz ışığa bakın, bugün kesin yağmursuz geçmeyecek.

Böyle devam etmesi imkânsızdı, aşırı sıcaktı.

Yağmur bir an önce yağsa bari, fırtına patlamadıkça şu Vichy suyu da midemden aşağı inmeyecek.

Olabilir, olabilir...

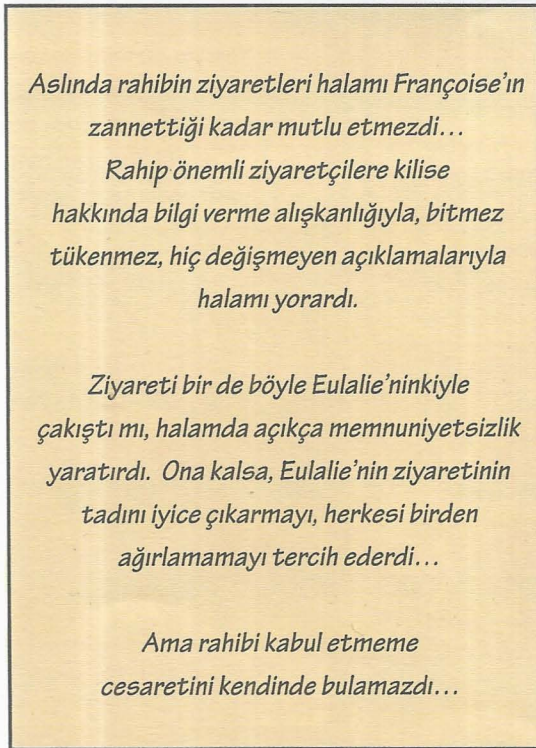
Ne, saat üç mü oldu? Demek ikinci duası başladı, pepsinimi unuttum!

Şimdi anlıyorum Vichy suyunun niye mideme oturduğunu.

Saat üç olmuş, zaman nasıl geçiyor!

Gördünüz mü Françoise! Ben dememiş miydim?

klink

Bence kilisedeki en çirkin şey demek biraz abartılı olur, çünkü Saint-Hilaire'de görülmeye değer bölümler bulunmakla birlikte, zavallı bazilikamın bazı bölümleri de epeyce eski, bizim piskoposluk bölgesinde hiç restorasyon yapılmamış tek bazilika.

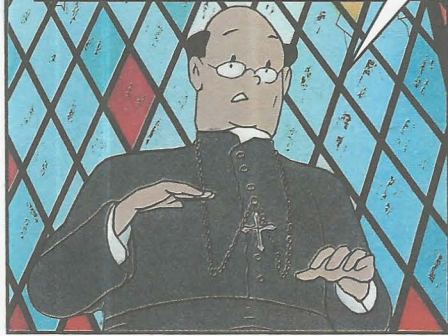

Doğrusu giriş sundurması kirli ve eski, ama yine de muhteşem; Ester duvar halılarına gelince, şahsen üstüne para verseler almam, ama uzmanlar Sens'inkilerden sonra ikinci sırada sayıyorlar adını.

Ama o vitrayların lafını bile duymak istemiyorum!

Aynı hizada iki döşeme taşı bulamayacağınız bir kilisede gün ışığını içeri sızdırmayan, hatta gözü yanıltan pencereler bulundurmak mantığa sığar mı? Döşeme taşlarını değiştirmeyi de reddediyorlar, Combray başrahiplerinin ve Guermantes senyörlerinin mezarlarıymış onlar.

Eminim Monsenyör'den rica etmeniz, size yeni bir vitray bağışlar...

O feci vitrayla ilgili yaygarayı başlatan, Monsenyör'ün ta kendisi; vitrayın bir Guermantes olan Brabantlı Genoveva'nın torunlarından Guermantes Senyörü Kötü Gilbert'i Aziz Hilarius tarafından günahları bağışlanırken temsil ettiğini kanıtladı!

Aziz Hilarius nerede peki? Hatırlamıyorum.

Canım, vitrayın köşesinde sarı elbiseli bir hanım vardır, hiç dikkatinizi çekmedi mi? İşte o! Aziz Hilarius ayrıca Aziz Illiers, Aziz Hélier, hatta Aziz Ylie diye de anılır. "Sanctus Hilarius"un bu yozlaşmış biçimleri en tuhaf değişim sayılmaz aslında. Mesela, sevgili Eulalie, sizin adınızı aldığınız azize neye dönüşmüş, biliyor musunuz? Aziz Eloï'ya, yani aziz olmuş. Gördünüz mü Eulalie, öldükten sonra ya sizi de erkeğe dönüştürürlerse?...

Muhterem Peder hep böyle şakacıdır!

Yine de kilisemizin tartışmasız en ilginç yanı, çan kulesinden görünen muhteşem manzara. Şüphesiz doksan yedi basamağımızı tırmanmanızı önermem size, üstelik kafanızı kırmak istemiyorsanız, iki büklüm tırmanmak zorundasınız. Her şey bir yana, sıkı giyinmeniz gerekiyor, tepede öyle bir rüzgâr esiyor ki!

Her şeye rağmen, pazar günleri mutlaka panoramanın güzelliğini görmeye, kimileri epey uzaktan gelen dernekler oluyor...

Hava açık olduğunda görüş alanı Verneuil'e kadar uzanır. En önemlisi de, genellikle ancak ayrı ayrı görülebilen manzaraların bir arada seyredilebilmesidir, mesela Vivonne Nehri'yle yüksek ağaçlardan oluşan bir perdenin nehirde ayırdığı Saint-Assise-lès Combray hendekleri, mesela Jouy-le-Vicomte'un çeşitli kanalları.

Jouy-le-Vicomte'a her gittiğimde bir kanala rastlardım, sonra, bir sokağa sapınca, başka bir kanal çıkardı karşıma, ama o zaman da bir öncekini göremezdim. Kafamda hepsini bir arada canlandırmaya çalışsam da, pek başaramazdım.

Saint-Hilaire çan kulesinden görünen, bambaşka bir şeydir, bütün yerleşimi içine alan bir ağ görürsünüz. Ne var ki, su olduğu anlaşılmaz, kenti mahallelere ayıran geniş çatlaklar gibi görünür, öyle ki kent, parçalara bölünmüş, ama dağılmadan, bütün halinde duran bir çöreğe benzer.

Rahip halamı o kadar yorardı ki, o gider gitmez, halam Eulalie'yi de göndermek zorunda kalırdı.

Alın Eulalie'ciğim, dualarınızdan beni eksik etmeyin.

Aa, Madam Octave, almasam, biliyorsunuz, ben bunun için gelmiyorum size!

... derdi Eulalie her defasında, sanki ilk kez böyle bir şey oluyormuş gibi tereddütle, çekinerek; yüzündeki memnuniyetsiz ifade halamı güldürür, ama bir yandan hoşuna da giderdi; Eulalie ziyaretlerinin birinde parayı alırken her zamanki kadar canı sıkın görünmese:

Eulalie'nin nesi vardı, anlayamadım; her zaman ne kadar veriyorsam aynısını verdim, ama memnun kalmadı galiba.

Şikâyet edecek durumda
değil halbuki!

Françoise'in derdi, halamın
Eulalie'ye verdiği parada gözü
olması değildi. Halamın serveti onu
yeterince memnun eder, bir hanımın
zenginliğinin hizmetkârını herkesin
nazarında yücelttiğini bilirdi...

Cimriliği halam adınaydı;

Halam hiç değilse parasını zenginlere
dağıtsa, Françoise o kadar itiraz
etmezdi...

Belki de zenginlerin halamın
armağanlarına ihtiyaçları olmadığından,
onu parası yüzünden sevmekle
suçlanamayacaklarını düşünürdü.

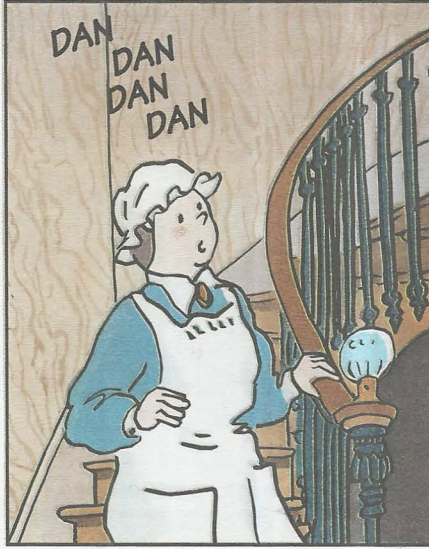
Dalkavuklar hoşla gitmeyi,
paracıkları toplamayı bilirler,
ama gün gelir, yüce Tanrı
hepsinin cezasını verir,
sabretmek gerek!

Madam Octave, ben gideyim de siz
dinlenin, çok yorgun görünüyorsunuz.

DAN
DAN
DAN
DAN

Eulalie gitti mi? Şu işe bakın, Mme Goupil
kiliseye kutsama duasından önce varabildi mi diye
sormayı unuttum! Çabuk, koşun peşinden!

Ama Françoise,

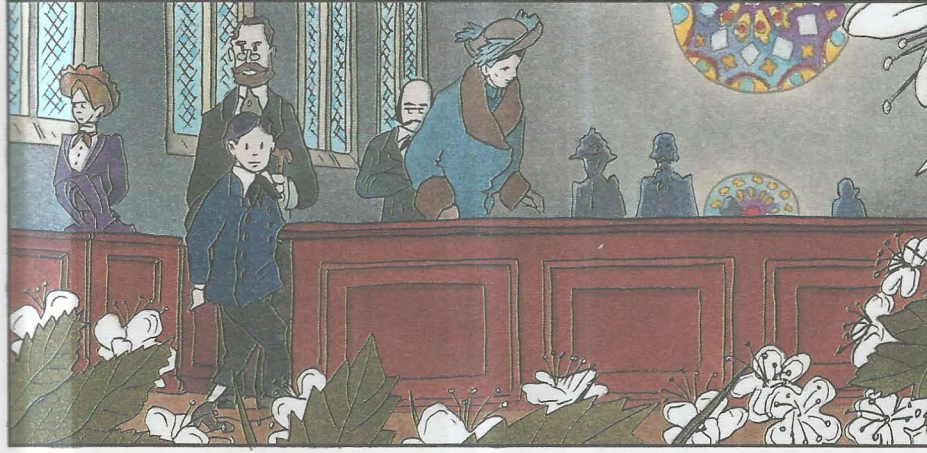
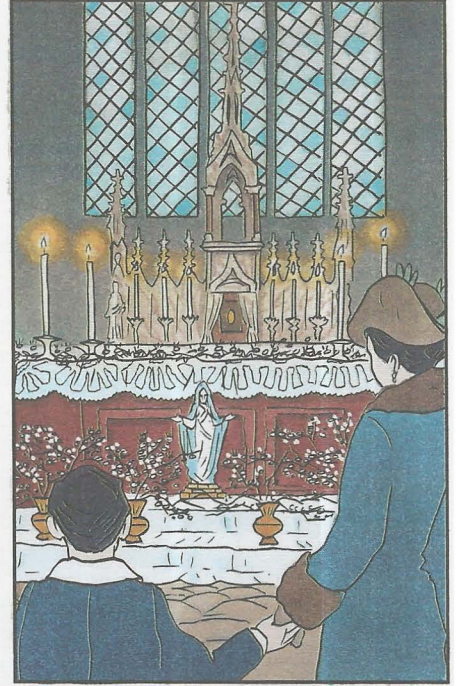
Eulalie'ye yetişe-
meden geri
dönerdi.

Ne aksilik! Soracağım
tek önemli şey buydu!

İşte Léonie Halamın hiç değişmeyen hayatı, "hep aynı nakarat" diye adlandırdığı bu tatlı monotonluk içinde geçirdi.
Bu nakarat herkes tarafından korunurdu... kasa çakmadan önce Françoise'a halamın "dinlenip dinlenmediğini" sorduran,
üç sokak ötemizdeki ambalajcı dahil bütün kasaba halkı tarafından bile.

Aman, kıyafetinde bir aksaklık olmasın; M. Vinteuil oradadır mutlaka, kendi deyişiyse, "zamane fikirlerine kapılan özensiz gençlerin içler acısı haline" çok kızıyor.

Hatırladığım kadarıyla, akdikenleri sevmeye Meryem Ana ayinlerinde başladım... kutlamalarına katıldıkları mucizelerle ayrılmaz bir bütün teşkil ederler... bayram için süslenmiş dallarında, yaprakların üzerinde, göz kamaştırıcı beyazlıktaki tomurcuklar, bir gelinliğin kuyruğuna serpilmiş çiçekler gibi sayısız minik buket oluştururdu.

Ancak kaçamak bakışlar atmaya cesaret edebildiğim bu görkemli süslemelerin canlı olduğunu ve bizzat doğanın, yaprakların arasına yollar açarak, süslemeyi noktalamak üzere bu beyaz tomurcukları ekleyerek bu dekoru hem halk eğlencesi, hem dinî tören niteliğindeki kutlamalara layık kıldığını hissedirdim.

M. Vinteuil kızıyla birlikte yanımıza oturmuştu.

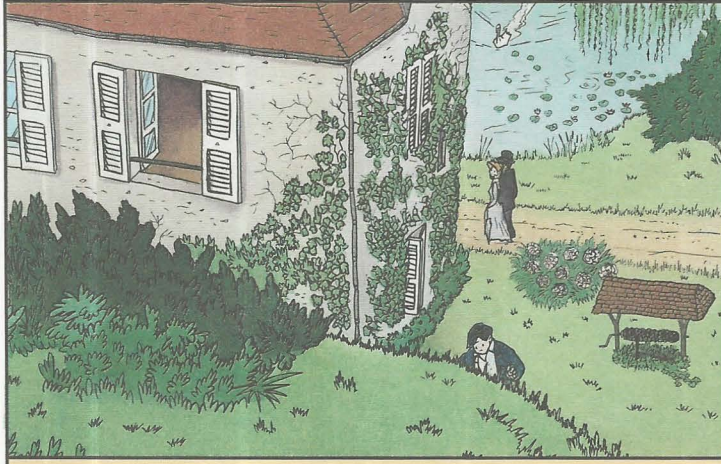
İyi bir aileden gelen M. Vinteuil büyükannemin kız kardeşlerine piyano hocalığı yapmış, karısının ölümünden sonra kalan mirasla emekliye ayrılıp Combray yakınına yerleşmişti; onu evimizde sık sık ağırlardık. Ama aşırı ahlak düşkünlüğü yüzünden, kendi ifadesiyle "yersiz, zamane zevkine uygun bir evlilik" yapmış olan Swann'la karşılaşmamak için artık evimize gelmiyordu.

Annemle babam onu ziyarete gittikleri gün beni de yanlarında götürmüşlerdi...

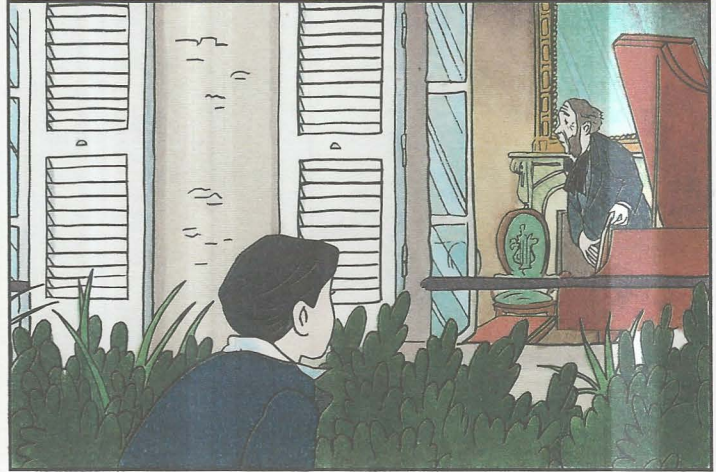
M. Vinteuil'in besteler yaptığını duymuş olan annem, kibarlık olsun diye, onu ziyarete gittiğinde bestelerini de dinlemek istediğini söylemişti. Bundan aslında büyük mutluluk duyacak olan M. Vinteuil, terbiyeyi ve iyiliği öyle bir kuruntu noktasına vardırdı ki, daima kendini başkalarının yerine koyar, kendi istekleri doğrultusunda hareket ederse, hatta isteklerini gösterirse, onları sıkmaktan, bencillik etmiş olmaktan korkardı.

Annemle babamın geldiği haber verildiğinde, M. Vinteuil'in alalecele birtakım notaları piyanonun üzerine, göze çarpacak şekilde yerleştirdiğini görmüştüm.

M. Vinteuil'in evi Montjouvain, çalılık bir tepenin altındaydı; çalılardan arasına saklandığımda, tam karşımda salon penceresini bulmuştum...

Ama annemler içeri girdiğinde, notaları kaldırıp bir köşeye koymuştu.

Çok rica ederim, o parçayı çalsanıza.

O notaları piyanonun üstüne kim koydu bilmem, yeri orası değil!

M. Vinteuil'in tek tutkusu kızıydı; bir oğlan çocuğu havasındaki kızı o kadar gülbüz görünürdü ki, babasının onun için aldığı önlemleri görünce insan gülümsemekten kendini alamazdı...

Kiliseden çıkmadan önce, akdikenlerden acı, baygın bir badem kokusu geldi burnuma...

Sizi gördüğüme çok sevindim.

Haydi yavrucuğum, ört üstünü.

Ve ikisi Montjouvain'e dönerlerdi.

Halâ aynı anda hem rahibi, hem de Eulalie'yi ağırladığı ve ardından dinlendiği bir pazar gününün akşamında, hepimiz ona iyi geceler dilemek üzere odasına çıkmıştık; annem halamın ziyaretçilerini hep aynı saate denk getiren kötü talihine hayıflanıyordu:

Bu öğleden sonra yine işler ters gitti, değil mi Léonie?
Bütün misafirleriniz aynı anda geldi.

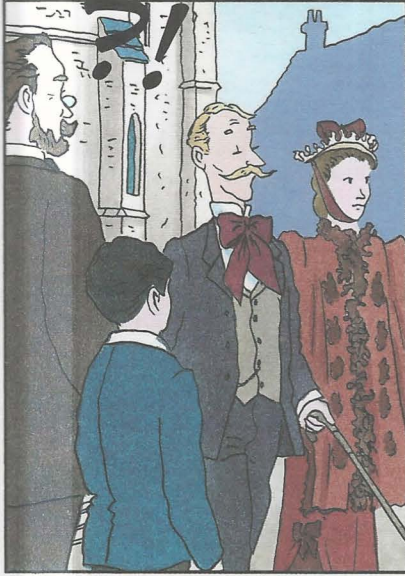

Fazla mal göz çıkarmaz...

Hazır bütün aile bir araya toplanmışken anlatayım...
Korkarım Legrandin'le aramız bozuldu; bu sabah
zor selam verdi bana...

... Kiliseden çıktıktan sonra, M. Legrandin civardaki köşklere birinin göz aşinalığımız olan, ama tanışmadığımız sahibesiyle birlikte yanımızdan geçtiği sırada, babam ona hem dostça, hem de ölçülü bir selam vermişti...

... Bize küsmüşse çok üzülürüm; bütün o giyinmiş kuşanmış insanların
arasında... öylesine özentiden uzak... neredeyse saf denebilecek
bir havası var ki, çok cana yakın gerçekten.

Ne var ki aile meclisi, oybirliğiyle babamın kuruntuya kapıldığına veya Legrandin'in
aklının o anda başka yerde olduğuna karar verdi.

Zaten babamın kaygıları da
hemen ertesi akşam dağıldı.
Uzun bir gezintiden
dönüyorduk ki...

Aa, M.
Legrandin!

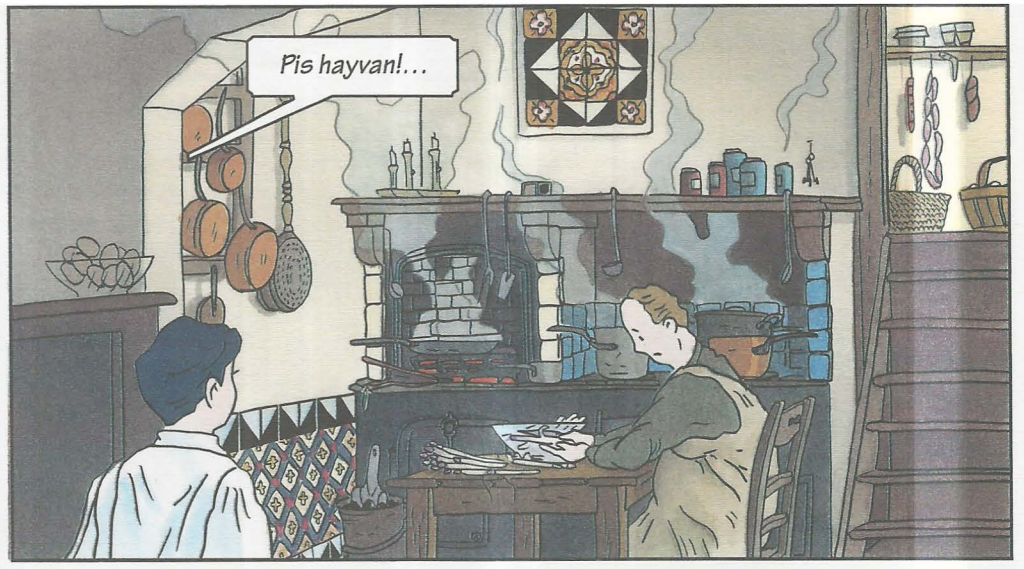
Paul Desjardins'in şu
mısrasını biliyor musunuz, küçük
kitap kurdu? "Ormanlar kapkara
oldu bile, ama gökyüzü hâlâ mavi".
Tam bu saatin incelikli bir ifadesi,
değil mi?

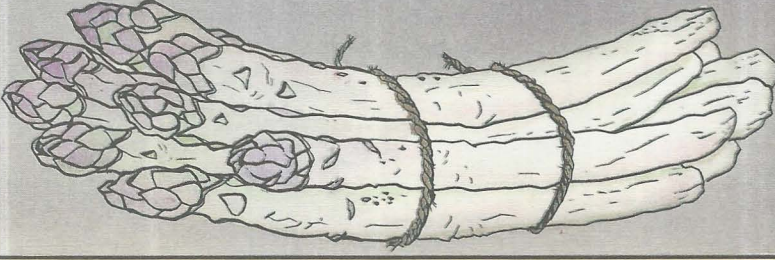
Gökyüzü sizin için hep mavi olmaya devam
etsin genç dostum; o zaman, benim şimdiki
durumumda olduğu gibi, ormanlar kapkara
olmuşken, siz de benim gibi gökyüzüne
bakarak avunursunuz.

Elveda,
dostlar!

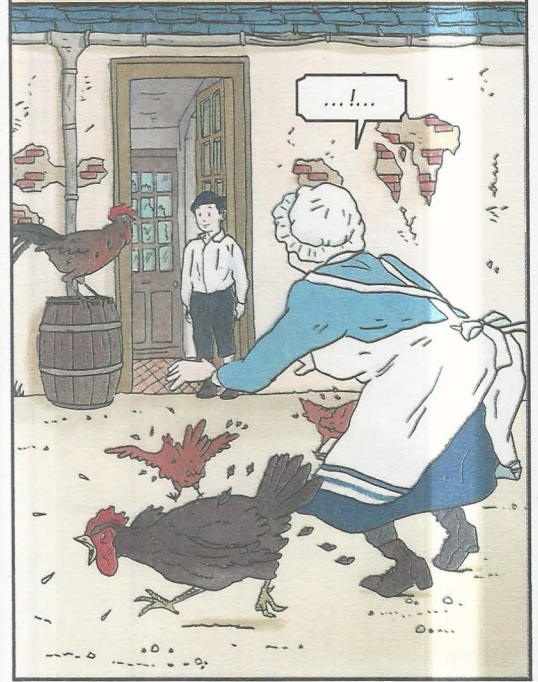

Başaklarındaki incecik eflatun ve gök mavisi çizgiler aşağıya, diplere indikçe ton ton açılan, koyu mavi ve pembeye bulanmış kuşkonmazlara hayrandım...

Bu ilahi tonların, eğlence olsun diye kendi kendilerini sebzeye dönüştürmüş harika yaratıkları ele verdiğini düşünürdüm; kuşkonmazların yenilebilir, sert etlerinin ardındaki o şafağın ilk renklerinde, o gökkuşağı taslaklarında, o mavi akşam solgunluklarında görebildiğim değerli özü, akşam yemeğinde kuşkonmaz yemişsem, gece boyunca, o harika yaratıklar bir Shakespeare oyunu gibi şiirsel ve kaba olan farıslarında lazımlığımı bir parfüm kabına dönüştürdüklerinde de tanırdım.

Françoise geç kalmıştı.

Françoise derhal kapı dışarı edilse, memnun olurum. Ama o zaman, kim bana o kadar sıcak bademli kremalı pastalar, o kadar güzel kokulu kahveler, hatta... böyle tavuklar pişirecekti?... Aslında bu alçakça hesabı benim gibi herkes yapmak zorunda kalmıştı. Çünkü Léonie Halam Françoise'in başka insanlara karşı inanılmaz derecede katı olduğunu biliyordu.

Tıpkı kilise vitraylarında ellerini kavuşturmuş dua eder halde resmedilen krallarla kraliçelerin saltanatlarına tarihin açığa çıkardığı kanlı olayların damgasını vurması gibi, Françoise'in da erdemlerinin ardında arka mutfak trajedileri gizleniyordu.

Tanımadığı insanların bahtsızlığını gazetede okuyup döktüğü gözyaşları, bahtsızlığa uğrayan kişiyi biraz net biçimde gözünde canlandırabiliyorsa, derhal kururdu.

Bulaşıkçı kız, doğumdan sonraki ilk gecelerden birinde, korkunç karın ağrıları çekmeye başladı; annem kızın iniltilerini duyup yataktan kalktı ve Françoise'ı uyandırdı.

Hepsi numara efendim!
Hanımefendilik taslıyor...

Bu tür krizlerin olabileceğinden korkan hekim:

Tıp kitabında yerini
işaretledim, kriz
durumunda yapılacak
şeyleri yazıyor...

Françoise, gidip
kütüphaneden kitabı
bulun, işaretli yeri de
kaybetmeyin sakın!

Aradan bir saat geçtiğinde
Françoise hâlâ gelmemişti;

Yah vah... Yah vah vah...

Yüce Tanrım, yüce Tanrım!

Yah vah! Yüce Meryem, Tanrı zavallı
bir insana böyle acı çektirmeyi reva görebilir mi?
Yah zavalıcık!

Ama ben kendisini
çağırıp Giotto'nun
Merhameti'nin başucuna
geldiği anda gözyaşları dindi;
tarifini okuduğunda ağladığı
acıların aynılarını gözyle
gördüğünde huysuz huysuz
homurdandı, hatta iğrenç
şekilde alay etti...

Madem öyle, o işi
yapmasaymış! Yaparken iyiydi!
Şimdi naz yapmasın!

"Bunun" peşinden gittiğine göre,
oğlan da uğursuzun teki belli ki. Ah, ah,
anacığının köyünde boşuna demezlerdi:

"Gönül vermişsen bir köpeğin kıcına, sanırsın
ki kış değil, benzer gülistana" diye.

Yıllar sonra öğrendik ki, o yaz neredeyse her gün kuşkonmaz yememizin sebebi,
onları ayıklamakla görevli bulaşıkçı kızın, kuşkonmaz kokusu yüzünden sonunda işten ayrılmasına yol açan,
şiddetli astım krizleri geçirmesiymiş meğer.

Legrandin'le evinin terasında akşam yemeği yedik. Bir gün önce, annemle babamdan o akşam evine yemeğe gitmeme izin vermelerini rica etmişti. Evde, her şeye rağmen M. Legrandin'in evine yemeğe gidip gitmeyeceğim tartışılıyordu...

Gelin yaşlı dostunuza arkadaşlık edin,...

Hız. Süleyman'a layık zambağın görkemli ipek giysisiyle, hercai menekşelerin çok renkli minesiyile birlikte ve bilhassa, hâlâ son donların serinliğini taşıyan, bu sabahdan beri bekleyen iki kelebek için ilk Kudüs gülünün kapısını aralayacak olan esintiyle birlikte gelin.

... Ama büyükannem, Legrandin'in kabalık etmiş olduğuna inanmamakta direndi.

Hoş bir sessizlik var, değil mi? ...Hayatta öyle bir an gelir ki... kulaklar sadece mehtabın, sessizliğin flütüyle çaldığı müziği dinleyebilir.

Beyefendi, Guermantes şatosunun sahibesiyle... sahipleriyle tanışıyor musunuz?

Gözkapaklarının etrafı kararıp sarktı. Acı bir kıvrımla bükülen dudakları, gözlerinden daha çabuk toparlanarak bir tebessümle kıvrıldı; bakışları, vücudu oklarla delik deşik olmuş yakışıklı bir şehidin bakışları gibi acılıydı hâlâ:

... Hayır, ... tanışmıyorum.

... Hayır, ... hayır, tanışmıyorum, tanışmayı hiçbir zaman istemedim; ben aslında devrimci bir kafa yapısına sahibimdir.

Aslında benim yeryüzünde sevdiğim yegâne şeyler birkaç kilise, iki üç kitap, bir o kadar tablo ve bir de mehtapta, sizin gençliğinizin esintisiyle bana ulaşan...

Ama benim anladığım, Legrandin'in sadece kiliseleri, mehtabı ve gençliği sevdiğini söylerken tamamen dürüst olmadığıydı;

şatolarda yaşayan insanları çok seviyordu... yani snoptu.

Ben soracak olsam:

Guermantes'larla tanışıyor musunuz?

... Legrandin... bir anda snoplüğün Aziz Sebastian'ı gibi delik deşik ve bitkin:

Ah! Bana işkence ediyorsunuz! Hayır, Guermantes'larla tanışmıyorum, hayatımın bu onmaz yarasını deşmeyin.

*C*ombray çevresinde, gezinti yapılacak iki "taraf" vardı; birbirlerine o kadar zıt yöndeydiler ki, ikisine gitmek için, evden dışarıya iki ayrı kapıdan çıkardık: Biri, yolda M. Swann'ın arazisinin önünden geçtiğimizden, Swann'ların tarafı da dediğimiz Méséglise-la-Vineuse tarafıydı, öbürü de Guermantes tarafı.

Méséglise tarafı mı?
Hayatta gördüğüm en güzel
ova manzarası!

Guermantes tarafı mı?
Tipik nehir manzarası!

O zamanlar,
Méséglise'e
"Guermantes yoluyla"
gitmek ya da bunun
tersi, benim için batıya
doğu yoluyla gitmek
kadar anlamsız bir
ifadeydi.

Bir gün:

Swann dün karısıyla kızının Reims'e gideceğini,
kendisinin de bundan yararlanıp Paris'te bir gün
geçireceğini söylemişti, hatırlıyor musunuz?
Hanımlar olmadığına göre, bahçenin önünden
geçen yoldan gidebiliriz, yolumuzu
kısaltmış oluruz.

Elbette,
güzel bir
kestirme olur!

... suni gölü de Swann'ın
annesiyile babası
yaptırmıştı...

Mlle Swann bir mucize sayesinde,
babasıyla birlikte, kaçmaya vakit
bulamayacağımız kadar yakınımızda
belirversin ve böylece mecburen
tanışalım isterdim.

... Swann'ın annesi öldüğünden
beri hiç değişmedi, buna karşılık
şu ağaçlar...

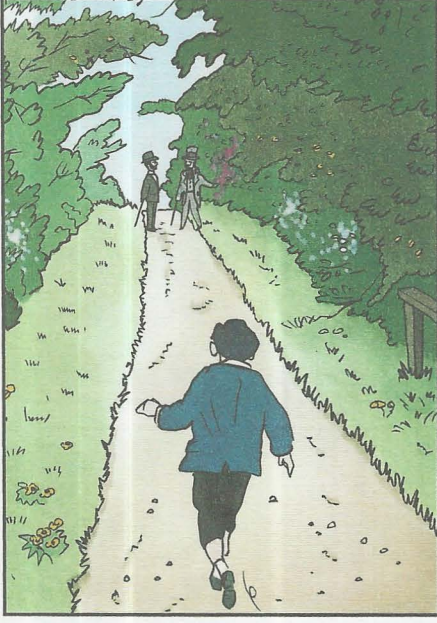
Hadi, gelmiyor musun?

Bu yüzden, ansızın çimenlerin üzerinde
gözüme çarpan, adeta onun orada
olabileceğine işaret eden...

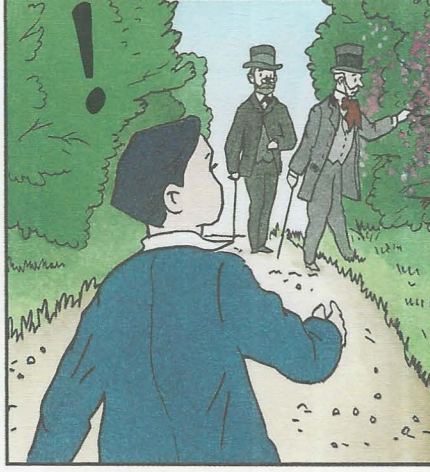

Mlle Swann'ın yokluğu... seyretmeme
ilk kez izin verilen Tansonville'e kayıtsız
bir gözle bakmama sebep
oluyordu...

Tarlalara giden dar yolda
koşarak babamla büyükbabama
yetiştim,...

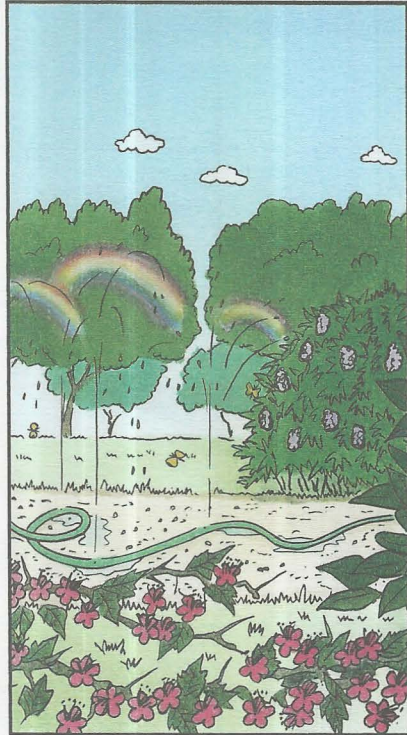
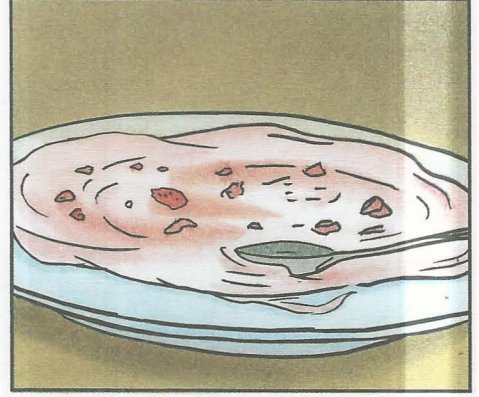
... yol buram buram akdiken
kokuyordu.

Sen akdikenleri seversin, şu pembe
akdikene bak, ne güzel!

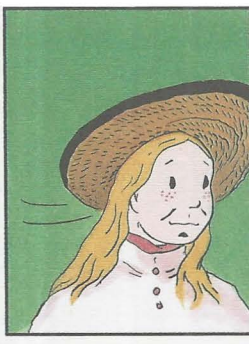
Gerçekten de bir akdikendi, ama pembeydi ve beyazlardan da güzeldi.
... "Renkli"ydi, dolayısıyla meydandaki "mağazanın" ya da pembe bisküvilerin
daha pahalı olduğu Camus'nün dükkânının fiyatlarına bakılacak olursa,
daha üstün nitelikliydi. Ben de içine çilek katıp ezmeme izin verilen
pembe krem peynirini daha çok beğenirdim.

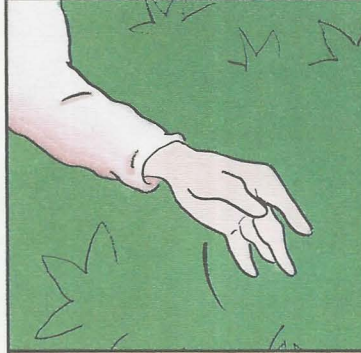
Bir kız... pembe çiillerle kaplı yüzünü
bize çevirmiş bakmaktaydı.

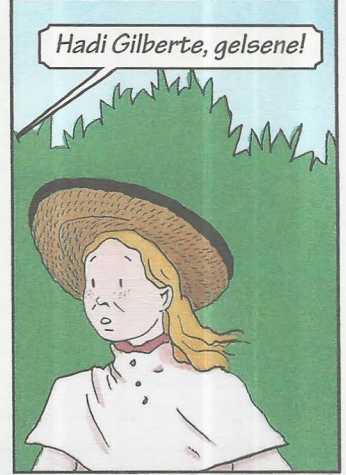
Siyah gözleri parlıyordu, ... uzun süre
boyunca, onu her düşündüğümde,
gözlerindeki parıltıyı, kendisi sarışın
olduğundan, hep keskin bir gök mavisi
olarak hatırladım.

Bakışlarını bana çevirdi; beni görmüyormuş gibiydi, ama bakışlarının sabitliğini ve gizlemeye çalıştığı tebessümünü, hakaret dolu bir aşağılamanın kanıtından başka bir şey olarak yorumlamam mümkün değildi.

... aynı anda eliyle uygunsuz bir hareket yapar gibi oldu...

Hadi Gilberte, gelsene!

Ne yapıyorsun?

Zavallı Swann'ı ne durumlara düşürüyorlar; kadın Charlus'üyle baş başa kalabilsin diye adamı evden gönderiyorlar! Charlus'tü, tanıdım! Kız da bütün bu kepezeliğe şahit oluyor!

Gilberte... Onu seviyordum, ona hakaret edecek, onu incitecek, beni hatırlamaya zorlayacak vakti ve ilhamı bulamadığıma hayıflanıyordum. O kadar güzeldi ki gözümde... Adının pembe akdikenlerin altına bir tütsü gibi yaydığı büyü, onunla ilgili her şeyi ele geçirmekte, sarmalamakta, kendi rayihasıyla doldurmakta gecikmeyecekti...

O sene, yola çıkacağımız günün sabahı, fotoğrafım çekileceği için saçlarım kıvrılmış, başıma özenle bir şapka yerleştirilmişti; annem beni Tansonville'e bitişik küçük patikada, gözyaşları içinde buldu; dikenli dallarını kucaklamış, akdikenlere veda etmekteydim...

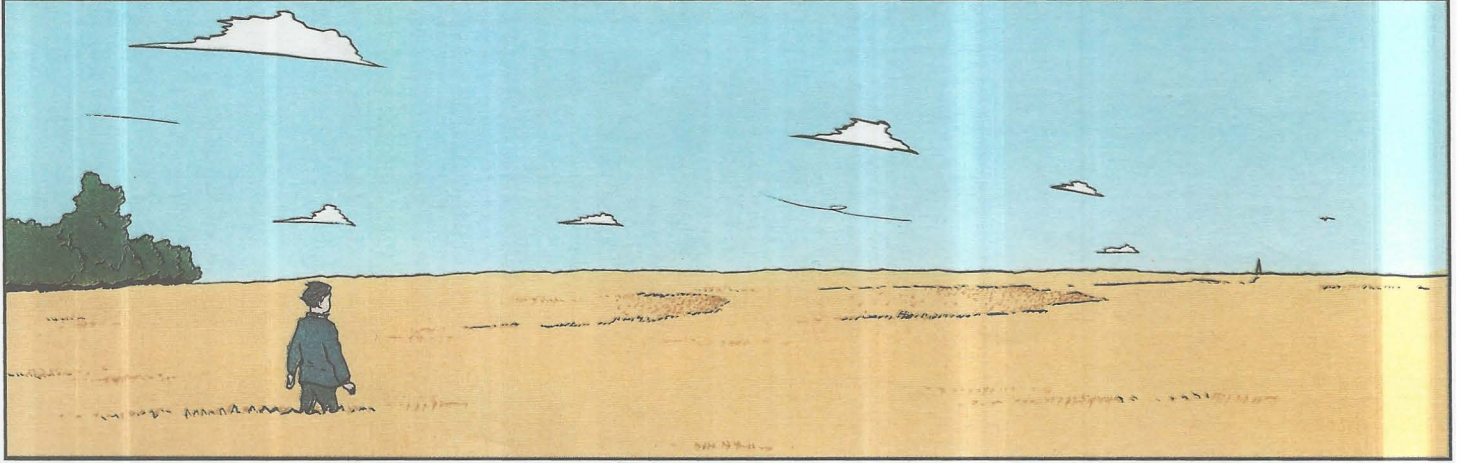

Benim zavallı akdikençiklerim, siz olsanız beni zorla göndermezsiniz! Sizi ebediyen seveceğim...

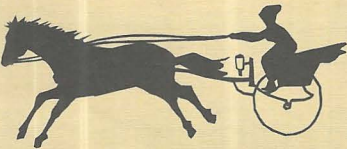

Gözyaşlarımı siliyor; büyüyünce diğer insanlar gibi saçma sapan bir hayat sürmeyeceğime, Paris'teyken bile, baharda ziyaretlere gidip aptalca konuşmalar dinlemek yerine, kırlara gidip ilk akdikenleri göreceğime söz veriyordum kendilerine.

Méséglise tarafında, ... rüzgâr hep yanınızda olurdu. Mlle Swann'ın sık sık Laon'a gittiğini biliyordum... sıcak öğle sonralarında, ufuktan gelen bir esintinin en uzaktaki buğday başaklarını eğdiğini, ... dalga gibi yayıldığını, ... gördüğümde, ikimizin paylaştığı bu ova adeta bizi yaklaştırmış, birleştirdi; bu esintinin onun da yakınından geçtiğini, ondan getirdiği haberi kulağıma fısıldadığını düşünür, yanımdan geçerken onu kucaklardım.

M. Vinteuil Méséglise tarafında, Montjouvain'de otururdu. Bu yüzden de, gezintilerimiz sırasında, bir bugiyi son sürat süren kızıyla sık sık karşılaştık.

Birkaç yıl sonra, onu artık tek başına değil, hep kendisinden yaşça büyük bir kız arkadaşıyla birlikte görür olduk; yörede kötü bir şöhreti olan bu kız günün birinde Montjouvain'e temelli yerleşti.

Canım! Mlle Vinteuil'le arkadaşı müzikle uğraşıyorlarmış. Şaşırdınız galiba. Ben bilemiyorum doğrusu. Üstat Vinteuil dün kendisi söyledi. Canım, bu kızın da müziği sevmeye hakkı var.

Ben çocukların sanata istidatları engellenmemeli diye düşünüyorum, görünüşe bakılırsa Vinteuil de aynı kanıda. Hem kendi de kızının arkadaşıyla müzikal faaliyetlerde bulunuyor...

O evde müzikten geçilmiyor yahu! Niye gülüyorsunuz canım? Yalnız biraz fazla uğraşıyorlar müzikle. Geçen gün mezarlığın orada Üstat Vinteuil'e rastladım. Bacakları tutmuyordu.

M. Vinteuil'ün o dönemde tanıdığı kişileri görmezden geldiğini, birkaç ay içinde yaşlandığını, kederine gömüldüğünü, bütün bir günü karısının mezarı başında geçirdiğini fark etmiş olan birisinin, adamın kederden ölmek üzere olduğunu anlamaması biraz zordu.

Yine de M. Vinteuil'ün kızıyla ilgili muhtemel bilgisi, ona beslediği, tapınmaya varan sevginin azaldığı anlamına gelmiyordu.

Ama M. Vinteuil, şöhretleri açısından düşündüğünde, kızıyla kendisini çukurun dibinde görüyordu...

Combray sokaklarından birinde
Swann'la yürüdüğümüz bir gün...

Ah! Gü-günaydın.

O güne kadar M. Vinteuil'le tek kelime konuşmayan Swann, kendi ahlaki önyargılarının yerle bir olduğu sırada başkalarının yüzkarasını onlara teveccüh göstermek için bir sebep kabul eden, gösterdiği teveccühün muhatabı için ne kadar değerli olduğunu hissederse kendi izzetinefsi de o kadar okşanan bir sosyete mensubunun kibirli merhametiyle, onunla uzun uzun sohbet etmişti...

Kızınızı bir gün Tansonville'e, oyun oynamaya göndersenize. Kızım Gilberte çok mutlu olacaktır.

İki yıl önce olsa, bu davet M. Vinteuil'ü kızdırdı, ama şimdi öyle yoğun minnet duyguları uyandırıyor ki içinde, ölçsüzlük edip daveti kabul etmemeye mecbur hissediyordu kendini.

Swann yanımızdan ayrıldığında...

Ne kadar mükemmel bir insan! Mükemmel bir insan! Son derece uygunsuz bir evlilik yapmış olması büyük talihsizlik!

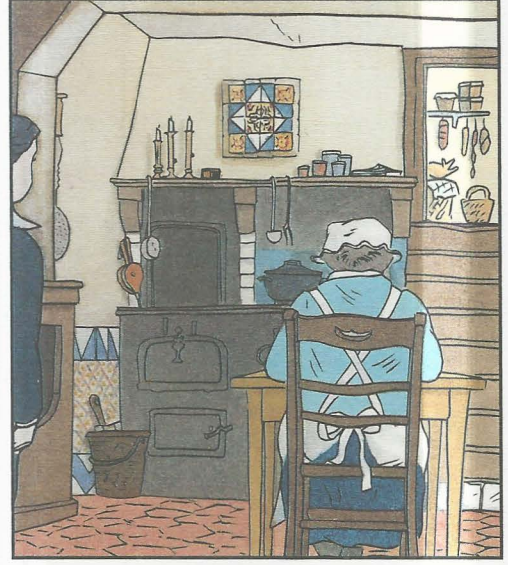

Bunun üzerine, ... annemle babam da M. Vinteuil'le birlikte, Montjouvain'de çiğnenmediğini zımnen kabul ettikleri ilkeler ve kurallar adına Swann'ın evliliğine yanıp yakıldılar.

M. Vinteuil kızını Swann'lara göndermedi. Buna en çok hayıflanana Swann oldu. Çünkü M. Vinteuil'le her karşılaşmasının hemen ardından, kendisine ne zamandır bir şey soracağını, onunla aynı soyadını taşıyan, zannınca akrabası olan biri hakkında bilgi isteyeceğini hatırlıyordu...

*L*éonie Halamın miras işleri için Combray'ye gitmemiz gerekti; halam nihayet ölmüş, ölümüyle hem izlediği güçten düşürücü perhizin eninde sonunda kendisini öldüreceğini iddia edenleri, hem de öteden beri hayalî değil, organik bir hastalığı olduğunu ve hastalık halamın canını tükettiğinde, şüphecilerin söyleyecek lafı kalmayacağını savunanları haklı çıkarmıştı.

Françoise Mme Octave'in yanından bir dakika bile ayrılmadı. Gece yatmak üzere soyunmuyor, bakımına kimsenin yardım etmesine izin vermiyordu. Onun bedeninden ancak mezara girdiğinde ayrıldı diyebilirim!

O sonbahar, yerine getirilmesi gereken formalitelerle, noterler ve çiftçilerle yapılacak görüşmelerle uğraşıp duran annemle babam, benim tek başıma Méséglise tarafında gezinmeme izin veriyorlardı...

Mateme uygun kıyafet mi bu?!

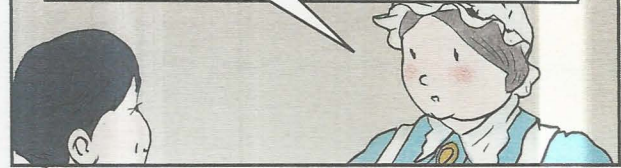
Bak Françoise, halamın ölümüne halam olduğu için değil, bütün gülünçlüğüne rağmen iyi bir insan olduğu için üzülüyorum. Halam olduğu halde iğrenç bir insan olduğunu düşünsem, hiç üzülmeydim öldüğüne.

Aa!

Ne diyeceğimi bilemiyorum, ben kendimi ifade etmeyi beceremem...

Yine de akrağbanızdı... Akrağbalara saygı göstermek şart...

Ben de tutup böyle yanlış konuşan bir karacahille tartışıyorum!

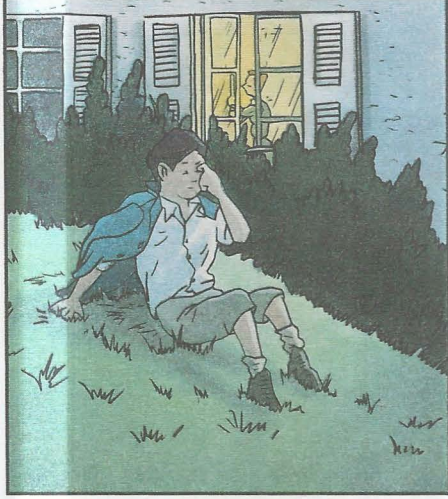
Belki sadizmle
ilgili kafamda oluşan,

çok sonraları biçimlenen ilk fikrin kaynağı da, yine
Montjouvain'in yakınında,... karşıma çıkan, o sırada
aydınlığa kavuşmamış bir izlenimdi.

O gün hava çok sıcaktı;
Montjouvain'in küçük gölüne gitmiş, ...
gölgeye uzanıp uyumuştum...

Tam karşımda,... babasının vaktiyle
babamı ağırlamış olduğu, kızının şimdi

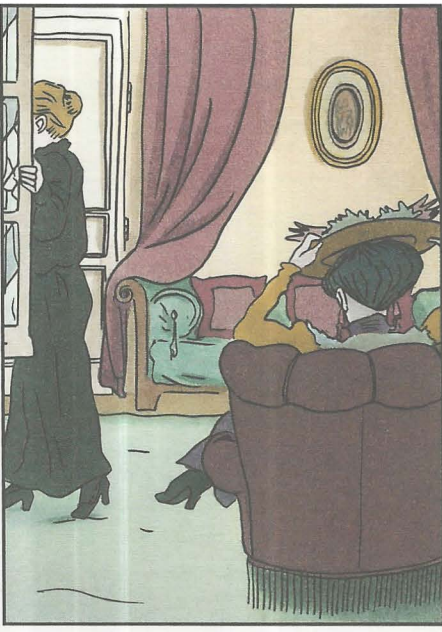
oturma odası olarak kullandığı odaya herhalde yeni
girmiş olan Mlle Vinteuil'ü gördüm.

O beni görmüyor, ben
onun bütün hareketlerini
görebiliyordum, ama
yerimden kalkarsam ça-
lıların çıtırtısını işitecek
ve belki de oraya onu
gözetlemek için saklan-
dığımı düşünecekti.

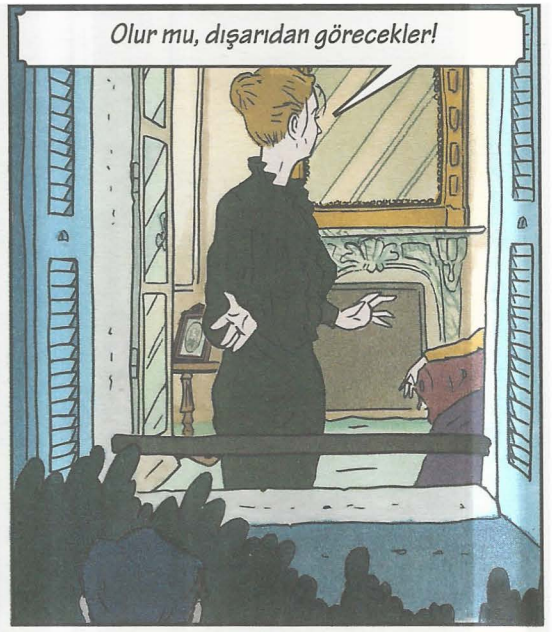
Babası kısa süre
önce öldüğü için
matemdeydi.

Yaklaşmakta olan bir arabanın
tekerlek sesleri duyulduğunda...

Açık bırak, hava sıcak.

Olur mu, dışarıdan görecekler!

Görecekler derken, kitap okurken görecekler demek istedim; insan ne kadar önemsiz bir şey yapıyor olsa da, görüldüğünü düşünmek çok tatsız...

Evet, bu kalabalık kırlarda, bu saatte seyrediliyor olmamız çok muhtemell!

Hem ne olacak? Görürlerse görsünler, daha iyi.

Küçük hanımın kafasında bu akşam pek şehvetli düşünceler var galiba!

M. Vinteuil'ün de babama notalarla ilgili olarak aynı sözleri söylemiş olduğunu hatırladım. M. Vinteuil'ün resmi, onlar için, kutsallığa karşı çıkış ayinlerinde bir araç işlevi görüyor olmalıydı ki, arkadaşı, herhalde törenin cevaplarından biri olan sözlerle karşılık verdi:

Devamını duyamadım.

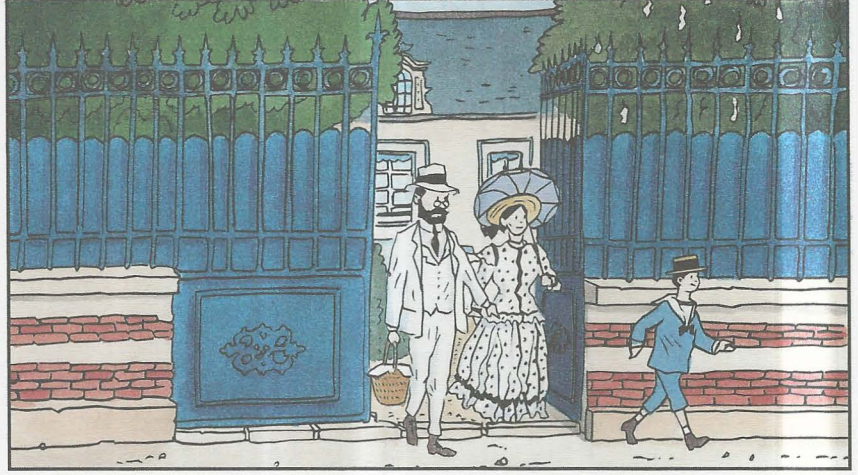

Mlle Vinteuil türü sadistler, öylesine duygusal ve özünde faziletlidirler ki, cinsel hazzı bile kötü bir şey, fesatların ayrıcalığı gibi görürler. Kendilerini bir an bu hazzı bırakabilmek için de, fesat bir kimliğe bürünmeye, suç ortaklarını kısacık bir an için, ilkeli ve sevecen ruhlarından sıyrılma yanılgısını yaşayacak şekilde, hazzın insanlık dışı dünyasına sokmaya çalışırlar.

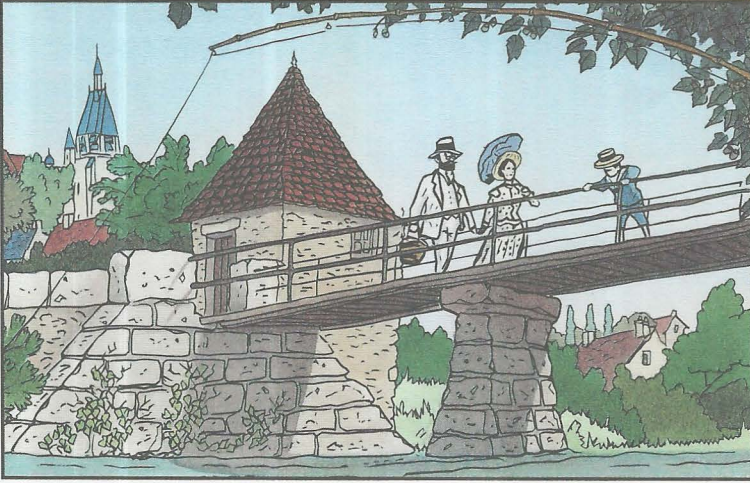
M

éségglise tarafına gitmek oldukça basitti, ama Guermentes tarafına gitmek bir meseleydi, çünkü uzun bir gezintiydi ve havanın bozmayacağından emin olmak gerekirdi.

Yarın hava böyle olursa Guermentes tarafına gidelim.

Guermentes tarafının en cazip yanı, gezintimiz boyunca Vivonne Nehri'nin yatağını hemen hiç terk etmeyişimizdi.

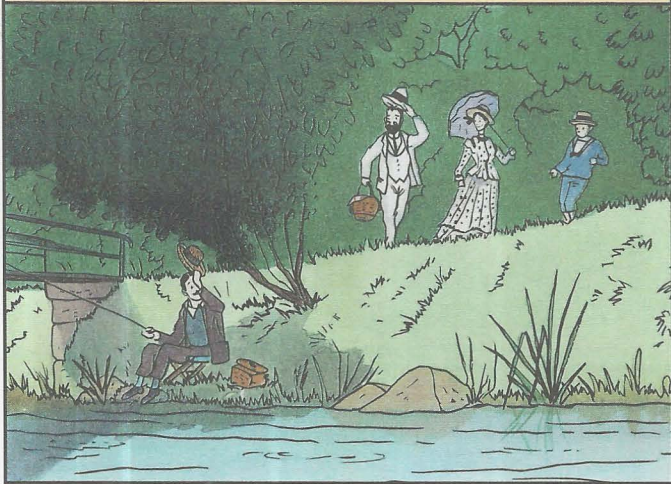
Pont-Vieux'nün ucundaki, teknelerin çekildiği patikanın köprüye yakın kısmı, yaz mevsiminde altında hasır şapkalı bir balıkçının kök saldıfı fındık ağacının mavimsi yapraklarıyla örtülürdü.

Baba, bu beyin adı...

Şş!... Balığı kaçıracağını!

... Combray'de bu balıkçı, kimliğini asla öğrenemediğim tek kişidir.

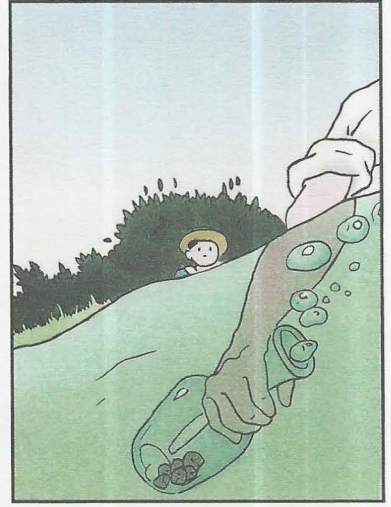

Nehrin karşı yakası, köye kadar, alçak, geniş çayırlar halinde uzanırdı.

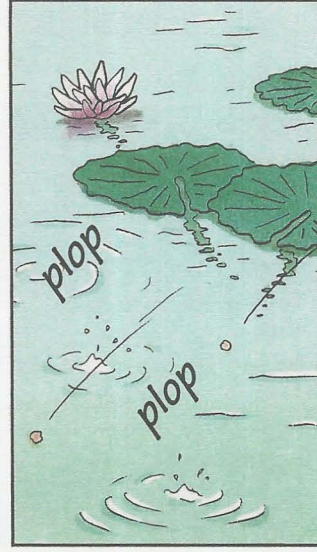
Ortaçağ'da, Guermentes senyörlerinin saldırılarına karşı Vivonne Nehri'ni savunma amacıyla kullanan eski Combray kontlarının şatosunun yarı yarıya otlara gömülmüş kalıntılarına rastlanırdı bu çayırlarda.

Çocukların küçük balıkları avlamak için
Vivonne Nehri'ne attıkları sürahileri
seyrederdim.

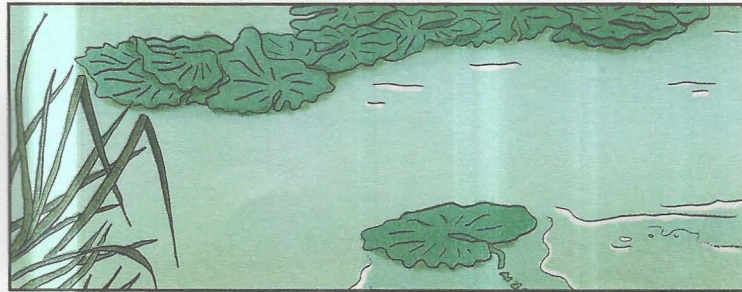
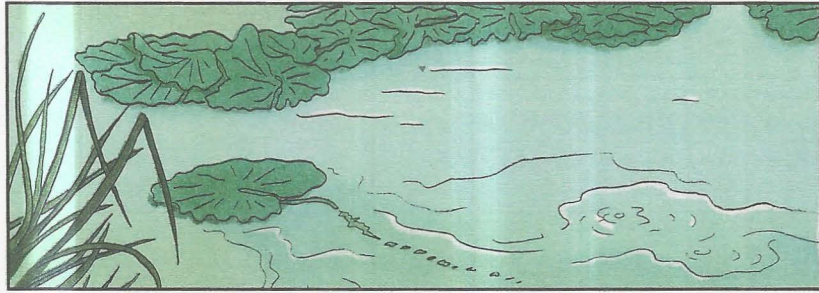

Aynı yere daha sonra oltalarla
gelmeye karar verirdim.

Anne, bir parça ekmek verir misin
lütfe, yuvarlayıp suya atayım!

Az ileride, nehrin yatağı su bitkileriyle tıkanırdı... örneğin bir nilüfer,
sonsuz dek aynı gidiş dönüş yolculuğunu tekrarlar...

...büyükbabamın Léonie Halamı da aralarına kattığı nevrozlu hastaları hatırlatırdı bana.

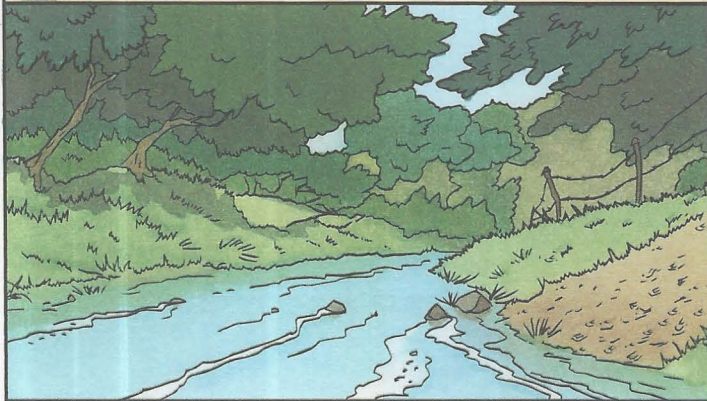

Bazen tek başına, her şeyden uzak bir kır evine ... herhalde oraya yaygın deyimle
"kapanmaya" gelmiş olan genç bir kadına rastlardık ...

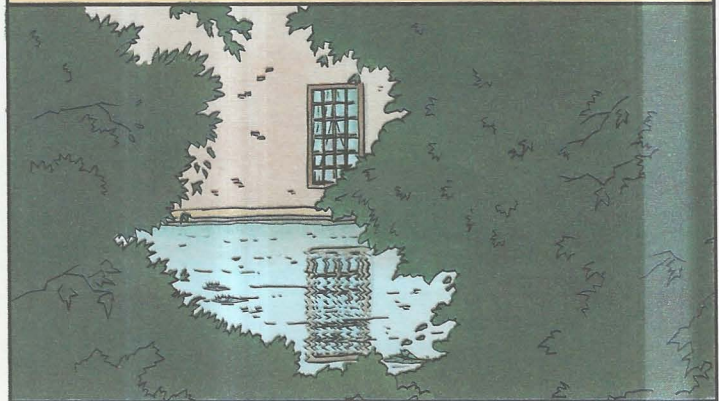

...Genç kadının bu vazgeçiş içinde, sevdiğini en azından görebileceği yerleri bırakıp
onu hiç görmemiş yerlere isteyerek geldiği hissedilirdi.

Guermantes tarafına yaptığımız gezintilerin
hiçbirinde Vivonne Nehri'nin kaynağına
kadar gidemedik...

Benim varmayı çok istediğim bir sınıra,
Guermantes'a da hiç ulaşamadık.

Guermantes Şatosu sahiplerinin, yani Guermantes Dükü'yle Düşesi'nin orada oturduklarını, o anda var olan gerçek kişiler olduklarını biliyordum, ama onları her düşündüğümde, kafamda...

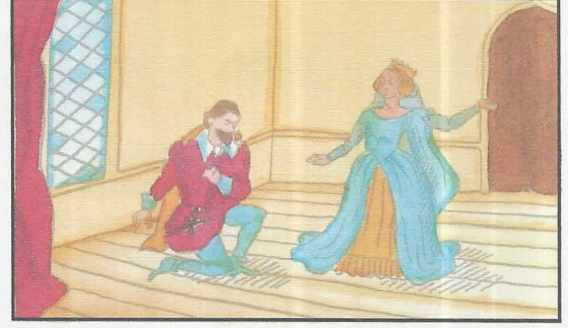
... bazen kilisemizde, "Ester'in Taç Giyme Töreni"nde görünen Guermantes Kontesi gibi bir duvar halısına işlenmiş halde, ...

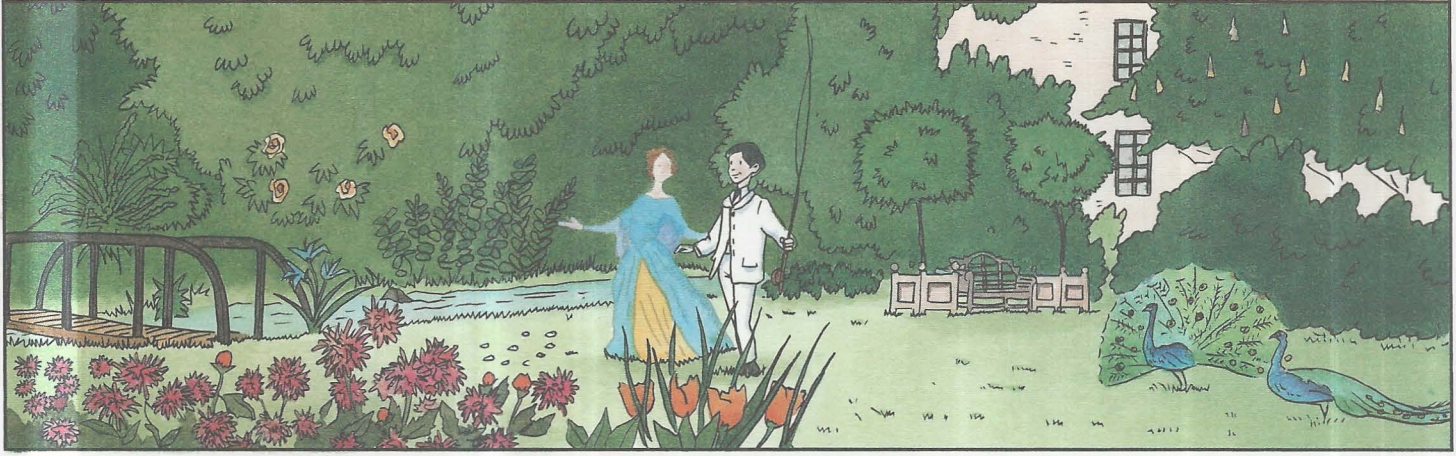
... bazen vitraydaki Kötü Gilbert gibi değişen tonlarda...

... bazen de Guermantes ailesinin atalarından Brabantlı Genoveva gibi elle tutulamayan bir görüntü olarak canlandırıyordum.

Şatonun bahçeleri... Madam de Guermantes'in aniden bana sevdalanıp beni çağırttığını hayal ediyordum; bütün gün birlikte alabalık tutuyorduk.

Yazmayı düşündüğüm şiirlerin konularını anlattırıyordu bana. Bu tahayyüller, ileride yazar olmayı istediğime göre, ne yazmak istediğimi artık bilmem gerektiği konusunda beni uyarıyordu.

Yaratıcı dehaya sahip olmadığımı hissediyordum...

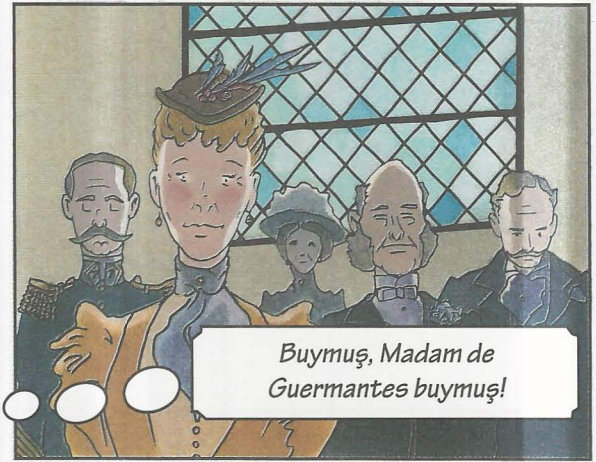
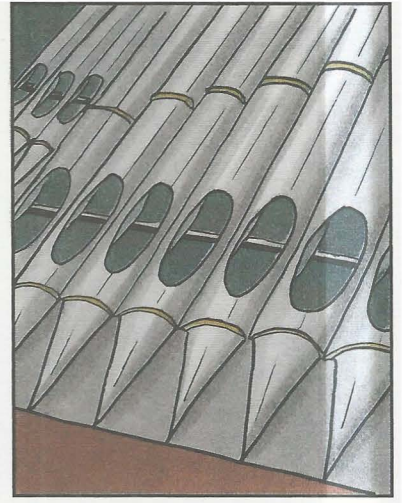
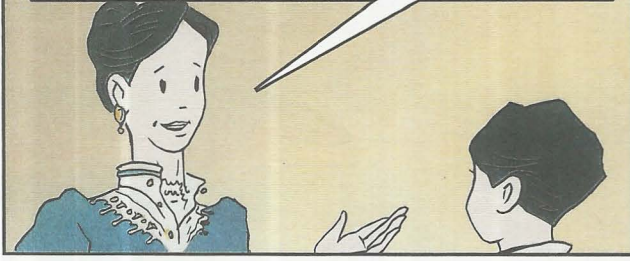

... belki de bir beyin hastalığı bu dehanın doğmasını engelliyordu.

Bu yüzden de cesaretim kırılıyor, Bloch'un yüreklendirici sözlerine rağmen, edebiyattan temelli vazgeçiyordum.

Bir gün annem dedi ki:

Sürekli Madam de Guermantes'tan söz ediyorsun ya; Doktor Percepied ona dört yıl önce, hastalandığında çok iyi baktığı için düşes doktorun kızının düğününe, Combray'ye gelecekti. Düğün töreninde göreceksin onu.

Buymuş, Madam de Guermantes buymuş!

Muazzam bir hayal kırıklığıydı. Sebebi, Madam de Guermantes'i düşünürken, onu gözümde hep...

... bir duvar halısının...

... ya da vitrayın renklerinde, ...

bir başka yüzyılda, yaşayan diğer insanlardan farklı biçimde canlandırıdığımı hiç fark etmemiş olmamdı.

Onun da Madam Sazerat gibi kırmızı bir yüzü, eflatun bir fuları olabileceği hiç aklıma gelmemişti...

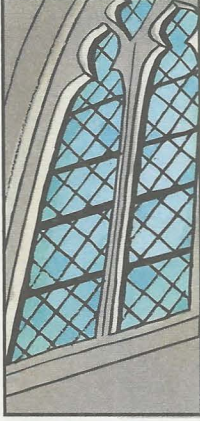
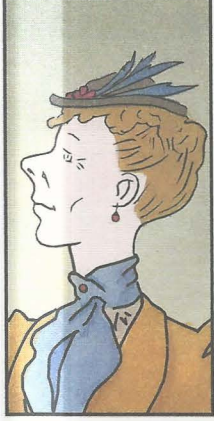

... kendisine verilen isimden haberi olmayan bedeninin hekim ve tüccar eşlerini de kapsayan, belirli bir kadın türüne ait olduğunu düşünmemiştim.

Ama... beklediğinden bu kadar farklı bir gerçeklikle temas edince bir an felce uğrayan hayal gücüm tepki göstermeye başladı:

Charlemagne'dan önce şan ve şöhret kazanmış Guermantes'ların, vasallarının hayatı ve ölümü hakkında karar verme yetkileri vardı; Guermantes Düşesi, Brabantlı Genoveva soyundandır. Burada bulunan insanların herhangi birini ne tanır, ne de tanımaya tenezzül eder.

Özellikle ayin eşyaları bölmesinden geçildiği sıradaki haliyle geliyor gözümün önüne...

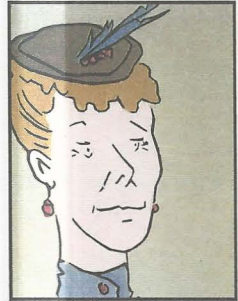
Şu hanım Madam de Guermantes, değil mi?

Evet efendim.

Madam Sazerat'dan daha güzel.

... Mlle Vinteuil'den de!

Ne kadar güzel! Bu ne asalet! Karşımdaki, gerçekten de Brabantlı Genoveva'nın torunu, soylu bir Guermantes!

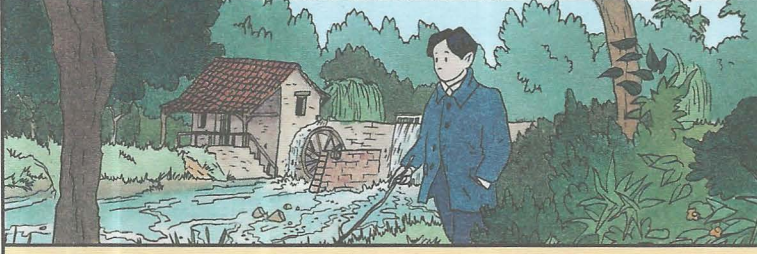
Bu tebessüm benim düşese kenetlenmiş olan gözlerimle karşılaştı.

Benden hoşlandığını düşündüm.

Ve o anda düşese âşık oldum, çünkü nasıl ki bazen bir kadına âşık olmamız için bize Matmazel Swann'ın bana bakışında görür gibi olduğum bir aşağılamayla bakması yeterli olursa, bazen de Madam de Guermantes gibi iyilikle bakması yeterlidir.

O günden itibaren, Guermantes tarafına yaptığım gezintilerde, edebiyata kabiliyetim olmaması, ünlü bir yazar olma hayalimden temelli vazgeçmek zorunda oluşum bana eskisinden de acıklı gelmeye başladı.

O zaman, ansızın bir çatı, bir taşın üzerine vurmuş güneş, bir yolun kokusu, verdiği özel hazla...

... ve bana sunduğu bir şeyleri gizliyormuş gibi görüldüğü için beni durduruyordu.

Sebebini anlayamadığım bir şekilde bana dopdolu, açılmaya ve sadece dış kabuğu oldukları bir şeyleri sunmaya hazır görünen...

... çatının çizgisini, taşın rengini tam olarak hatırlamaya çalışıyordum.

Eve vardığımda başka şeyler düşünüyordum, böylece zihnimde, artlarında gizlendiğini sezinlediğim, ama keşfedecek irade gücünü bulamadığım gerçekliğin çoktan ölmüş olduğu birçok değişik izlenim üst üste yığılıyordu.

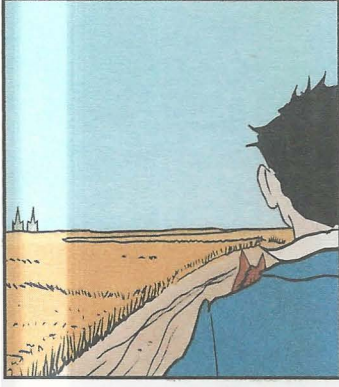
Yalnız bir keresinde, dönüş yolunun yarısında, doludizgin ilerleyen arabasının içinde geçerken bizi görünce arabaya bindiren Doktor Percepied'ye rastladığımızı çok sevindiğimiz bir gün...

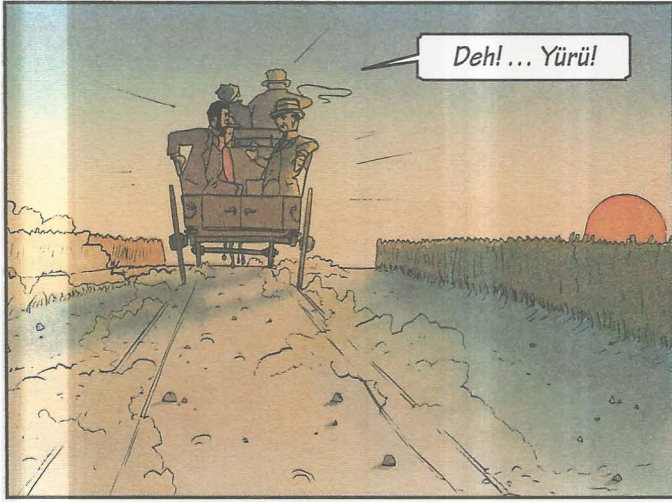
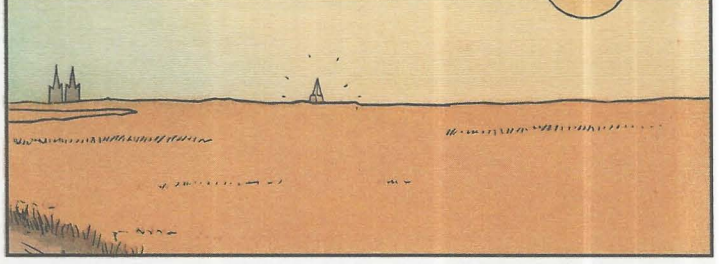
... bu tür bir izlenimi yaşadım ve onu terk etmeden önce biraz derinine inebildim.

Bir dönemeçte, ansızın, hiçbir şeye benzemeyen o çok özel hazzı yaşadım:
Martinville'in iki çan kulesinin üzerine batan güneşin ışınları vurmuştu, arabamızın hareketi ve yolun
çizdiği zikzaklar yüzünden, çan kuleleri yer değiştiriyormuş gibi görünüyordu,...

... sonradan gördüğüm Vieuxvicq'in çan kulesi ise, ötekilerden
bir tepe ve bir de vadiyle ayrıldığı ve ta uzakta, daha yüksek bir
platoda yer aldığı halde, onların yanı başındaydı sanki.

... Martinville Kilisesi'nin önünde durduk.
Doktoru beklerken inip annem ve babamla sohbet ettim...

... Sonra tekrar yola koyulduk...

Arabacı sohbete meraklı olmadığından...

... ve konuşacak başka kimse olmadığından, mecburen...

... kendi sohbetimle yetinerek çan kulelerini hatırlamaya çalıştım.

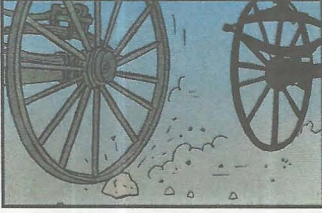
Doktor bey, bana kâğıt kalem verebilir misiniz lütfen?

Az sonra, bir düşünce kafamda kelimelerle ifade buldu...

Martinville'in çan kulelerinin ardında gizlenen şeyin güzel bir cümleye benzer bir şey olması gerektiğini düşünmeden, ...

...arabanın sarsıntısına
aldırmayarak...

... heyecanıma itaat edip vicdanımı
rahatlatmak için, yıllar sonra...

... bulduğumda üzerinde pek az değişiklik
yaptığım şu küçük metni yazdım:

Deh! Yürü! ...

"Martinville'in iki çan kulesi, kıran ortasında..."

Martinville'in iki çan kulesi, kıran ortasında yollarını kaybetmiş gibi ovadan göğe yükseliyordu.

Az sonra, çan kulelerinin sayısı üçe çıktı. Geçiken Vieuxviog kulesi cesurca bir dönüşle diğerlerine katılarak karşılarında yerini almıştı.

Dakikalar birbirini kovalıyor, arabamız süratle ilerliyordu, ama üç çan kulesi, ovaya konmuş kıpırtısız duran, üzerlerine güneş vurduğu için dikkati çeken üç kuş misali, hep önümüzde, uzaklardaydılar. Sonra, Vieuxviog'in çan kulesi ötekilerden ayrılıp mesafe aldı ve Martinville kuleleri yalnız kaldılar; batan güneş, ışınlarıyla, bu kadar uzaktan baktığımda bile kulelerin yüzeyindeki cınaşmalarını, gülüşlerini görebildiğim ışınlarıyla çan kulelerini aydınlatıyordu.

Onlara yaklaşmamız o kadar çok zaman alıyordu ki, daha uzun bir süre yollarına varamayacağımızı düşünürken, anırsız dönen araba çan kulelerini karşımıza çıkarıyordu; kendilerini öyle fütursuzca arabanın önüne atmışlardı ki, az kalsın sundurmaya çarpacaktık.

Yolumuza devam ettik; Martinville'den uzaklaşırken köy birkaç saniye bizi izledi, sonra ortadan kayboldu; ufukta tek başlarına kalan ve bizim hızla uzaklaşmamızı seyreden Martinville ve Vieuxviog çan kuleleri, güneşli külahlarını sallayarak vedalaşıyorlardı.

Ara sıra biri geri çekiliyor, ötekilerin bizi biraz daha görmesine izin veriyordu; sonra yolun yönü değişti, çan kuleleri, ışıktaki, altından üç mil gibi döndüler ve gözden kayboldular.

Ama az sonra, artık güneş batmış, arabamız Combray'ye yaklaşmışken, çan kulelerini son bir kez, çok uzaktan gördüm; şimdi de tarlaların alçak ufkunda, gökyüzüne resmedilmiş üç çiçek gibiydiler.

Üzerine karanlığın çökmekte olduğu bir yalnızlığa terk edilmiş, efsane kahramanı üç genç kıza da düşündürüyorlardı bana; biz dörtmala uzaklaşırken, onlar çekinerek yollarını bulmaya çalışıyorlardı, soylu silüetleriyle birkaç kez tökezledikten sonra birbirlerine sokuldular, arka arkaya dizildiler ve hâlâ pembeliğini koruyan gökyüzünde tek bir sıyah, büyüleyici şekil oluşturup tevekkülle karanlıkta gözden kayboldular.

Bu metni daha sonra bir daha hiç düşünmedim, ama yazıp bitirdiğim an...

Deh! Yürü oğlum! ...

... o kadar mutluydum ki, metnin beni o çan kulelerinden ve artlarında gizledikleri şeyden kurtardığını hissederek, sanki ben de bir tavukmuşum ve az önce yumurtlamışım gibi, avaz avaz şarkı söylemeye koyuldum.

Bu yüzden de Méséglise tarafıyla Guermentes tarafı, benim için, birbirine paralel olarak yürüttüğümüz hayatlar arasında en olaylı, en dolu olanında, yani zihinsel hayatımda yer alan birçok küçük olayla bağlantılıdır hâlâ.

Çit boyunca uzanan akdikenlerin kokusunu, iki yanı ağaçlı, çakıllı bir yolda yankısız bir ayak sesini, ırmakta yetişen bir bitkiye yapışarak bir anda patlayıveren su kabarcığını...

... coşkunluğum yılların ötesine taşımayı başarmış, bu arada etraftaki yollar silinmiş, o yolların üzerinde yürüyenler de, onların hatırası da ölmüştür.

Yaz akşamlarında ahenkli gökyüzü vahşi bir hayvan gibi gürlür; herkes fırtına yüzünden surat asarken, ben, Méséglise tarafı sayesinde, tek başıma, vecit halinde, ...

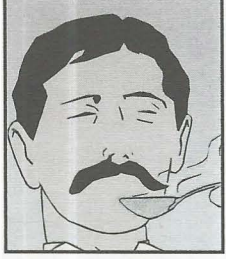

... yağan yağmurun sesinin ötesinden, görünmez ve inatçı leylakların...

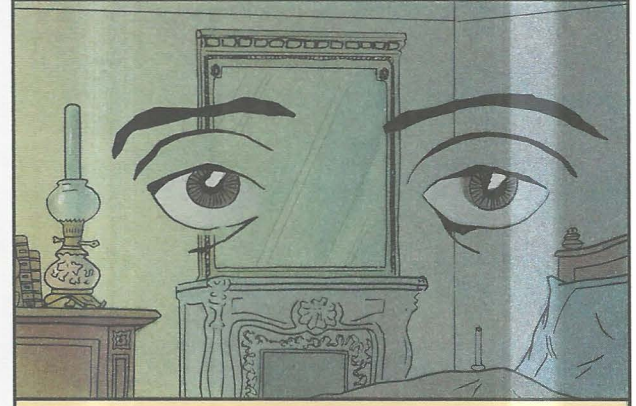

... kokusunu içime çekerim.

İşte bu şekilde kim bilir kaç kere Combray günlerini düşünerek sabahladım; o uykusuz, hüzünlü gecelerimi ve hatırası daha yakın bir tarihte, bir fincan çayın tadıyla –Combray deyişiyle “rayiha”sıyla– canlanmış olan gündüzleri...

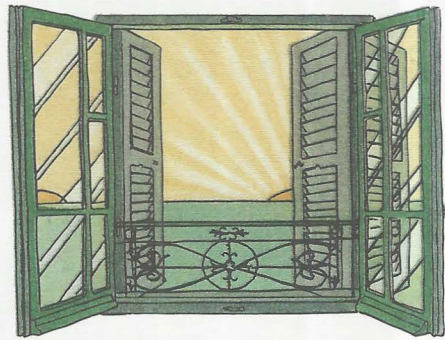
... ilk uyandığımda yaşadığım kısa süreli belirsizlik, sabaha doğru çoktan dağılmış oluyordu elbette.

Hangi odada bulunduğumu anlamış, karanlıkta odayı zihnimde canlandırmış oluyordum...

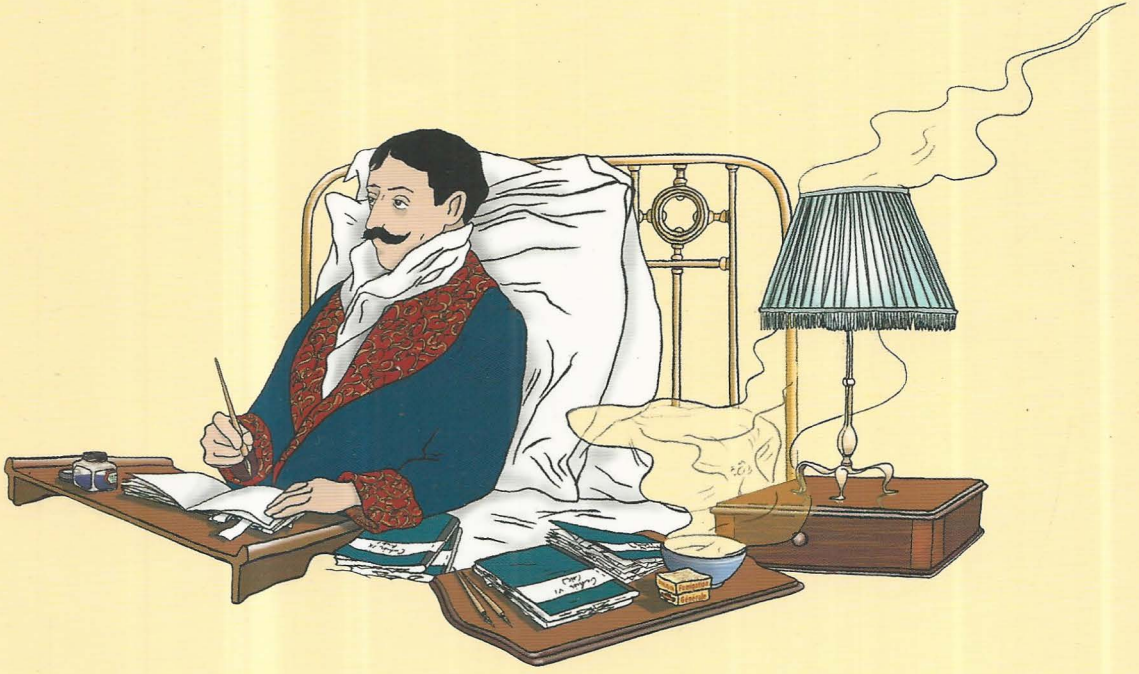

... Karanlıkta inşa ettiğim oda, perdelerin üzerinde güneşin havaya kalkmış parmağının solgun işaretini görür görmez kaçmaya başlayarak uyanış anının girdabında bir görünüp bir kaybolan odaların yanında yerini alıyordu.

«O ana kadar zahmetle karada ilerlemiş olan
bir pilot gibi ansızın 'havalanarak' hafızanın sessiz tepelerine
doğru yükseliyordum.»

ISBN 978-975-08-2904-8

9 789750 829048

15 TL

